

(26)

Olstad 2b

analyseprotokoll

Bind 2. *En vanlig småby?*, Sandefjord kommune 1997, underkapitlene til hovedkapitlet "Okkupasjon og nyordning": "Medløperne, Rekrutteringen til Nasjonal Samling, Hirdens håndlangere eller befolkningens beskyttere?", "Hjulene i gang", "Surrogatøkonomi", "På kommunalt lavgir" (s 117-132) og under hovedkapitlet "I kamp for Norge": "I krigens kjølvann" (s 181-187).

Ytring	Parafrase	Topos	Toposgruppe
1. Medløperne	NS-erne fortjente betegnelsen 'medløpere' under okkupasjonstiden.	NS-erne var medløpere!	P3 MEDLØPERE!
		En dekkende karakteristikk av NS-ere er 'medløpere'	LK1 MEDLØPERNE
2. "Vi i Nasjonal Samling vet,"	NS-ere kunne uttale seg som "vi".	a) Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
		b) NS-ere oppfattet seg som noe for seg selv.	LK2 ISOLERT+LITE NS
		c) Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKEBIT
3. sa den lokale kretsførereren til sine tyske verter under kameratskapsaftenen i mars 1941,	Det ble arrangert "kameratskapsaftener" mellom okkupantene og NS-ere tidlig i okkupasjonstiden.	a) Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
		b) Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN LHT1 KRONOLOGI
		c) NS fraterniserte med okkupantene.	LK1 MEDLØPERNE

4. ”at ingen makt på jorden er istand til å stanse det nasjonalso-sialistiske Tysklands veldige seierstog”	En NS-leder i Sandar eller Sandefjord uttrykte i 1941 sterk optimisme på Tysklands vegne.	a) Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		b) NS smisket med tyskerne.	LK1 MEDLØPERNE
5. og ”den nyordning av Europa som allerede er påbegynt”./	En NS-leder i Sandar eller Sandefjord uttrykte i 1941 uttrykte sterk støtte til hva han betegnet som en ’nyordning’ av Europa.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		b) NS smisket med tyskerne.	
6. Oberführer Voss kvitterte:	Mellom tyskerne og NS-erne ble det utvekslet tegn på gjensidig velvilje.	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
		b) NS smisket med tyskerne.	LK1 MEDLØPERNE
7. ”N.S. står oppe i kampen idag,	En tysk leder uttrykte i 1941 stor tro på NS’ betydning.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		NS og tyskerne frateriserte	LK1 MEDLØPERNE
8. en kamp om nasjonens samling,	En tysk leder i Sandefjordsområdet uttrykte i 1941 at det stod kamp om det NS bygget sitt partinavn på.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Okkupantene hevdet å tillegge NS en viktig rolle under okkupasjonen.	LK1 MEDLØPERNE
9. ja sogar en kamp om folkets sjel.”/	En tysk leder i Sandefjordsområdet uttrykte i 1941 at det stod kamp om hva han i tråd med nasjonalromantiske tanker kalte ’folkets sjel’.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Okkupantene hevdet å tillegge NS en viktig opinionsbyggende rolle under okkupasjonen.	LK1 MEDLØPERNE
10. Som tyskernes håndgangne hjelpere kom også NS til å sette sitt preg på landet og lokalsamfunnet.	NS fikk innflytelse ved å gå okkupantene til hånde.	a) NS var tyskernes håndgangne hjelpere!	P3 MEDLØPERE!
		b) NS spilte en viktig rolle i landet og lokalsamfunnet.	LK3 VIKTIG NS
11. Og kampen om makten og ”folkets sjel” fant sted også i Sandefjord og om-	Også i Sandefjord og omegn foregikk makt-kamp og holdnings-kamp.	Det foregikk viktig holdningskamp også i DISTRIKTET.	LK4 HOLDNINGS-KAMP

egn./			
12. For de fleste måtte det lyde som ironi	Vi har noenlunde sikker kunnskap om flertallets holdninger under okkupasjonen.	a) Vi må skille mellom flertallets og mindretallets holdninger under okkupasjonen. b) Historievitenskap er for en stor del å foreta sannsynlige gjetninger.	LR18 MANGE SLAGS "NORDMENN" LHT2 FORTOLKNING
13. da rikskommisar Josef Terboven 25. september 1940 proklamerte	---	Terboven snakket gjennom proklamasjoner.	LK16 DEMAGOGISK NS+D LHT1 KRONOLOGI
14. at det norske folks vei til frihet og selvstendighet gikk over Nasjonal Samling.	Vi må gå ut fra at flertallet fant det ironisk at medløperpartiet NS skulle være veien til frihet og selvstendighet, ikke minst når dette ble hevdet av okkupantenes fremste representant i Norge.	Tyskerens/NS' slagordene lød som ren ironi for flertallet i Norge.	LK16 DEMAGOGISK NS+D LR18 MANGE SLAGS "NORDMENN"
15. Hva slags frihet ville tysk okkupasjon og en endelig tysk seier gi rom for?	a) Vi må regne med at flertallet av nordmenn var lite interessert i en frihet på okkupantenes premisser. b) Vi må regne med at flertallet av nordmenn spurte seg selv om hva slags frihet de ville få oppleve under tysk styre i Norge og i Europa for øvrig. c) Vi skal nå drøfte hva slags frihet som ville være sannsynlig, gitt tysk seier. d) Tysk okkupasjon og endelig tysk seier ville selvsagt gi de færreste noen frihet i alminnelig betydning av ordet.	a) Vi må skille mellom flertallets og mindretallets holdninger under okkupasjonen. b) " c) Det nasjonalsosialistiske systemet innebar en særegen forståelse av frihet. d) Tyskerne arbeidet selvsagt ikke for frihetens sak i Norge!	" " LK6 ANTIDEMOKRATISK NS P6 DIKTATUR!
16. Realiteten var at Terboven på tyskernes vegne erklærte rent bord:	Terbovens snakk om frihet og selvstendighet var falsk, den reelle sannheten var en helt annen.	a) Historikeren kan slå fast absolutte påstander om allmenne historiske forhold b) Terbovens frihetssnakk var falskt!	LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER P6 DIKTATUR!
17. Vekk med konge-	Okkupantenes versjon	Bak Terbovens fri-	"

huset, den lovlig valgte regjeringen, partiene og det politiske demokratiet.	av frihet og selvstendighet gikk ut på å fjerne kongehuset og de demokratiske institusjonene.	hetsproklamasjon lå en proklamasjon formulert i handling: Vekk med kongehuset og demokratiet!	
18. Inn med Nasjonal Samling	Istedet for de demokratiske institusjonene satte okkupantene inn NS.	Bak Terbovens frihetsproklamasjon lå en proklamasjon formulert i handling: Inn med mindretallspartiet NS!	LK6 ANTIDEMOKRATISK NS
19. som eneste tillatte politiske parti,	Okkupantene ønsket NS som eneste tillatte politiske parti.	Okkupantene satset på NS som sitt redskap.	LK6 ANTIDEMOKRATISK NS LK1 MEDLØPERNE
20. a) ny regjering dominert av NS-folk	Okkupantene etablerte tidlig en NS-dominert regjering.	”	” (begge topoi)
b) –og fra februar 1942 ren NS-regjering	Etter snaue to års okkupasjon satte okkupantene inn en ren NS-regjering.	”	” LHT1 KRONOLOGI
21. med Vidkun Quisling som regjerings-sjef.	Den rene NS-regjeringen fra 1942 hadde Quisling som sjef.	”	LK1 MEDLØPERNE
22. Samfunnsmaskineriet skulle reguleres og kontrolleres	a) Okkupantene ønsket å kontrollere og regulere samfunnet som de betraktet som et maskineri. b) Okkupantene ønsket å kontrollere og regulere samfunnsmaskineriet.	a) ÷Nasjonalsosialismen har et teknokratisk samfunnssyn. b) Okkupantene ville kontrollere hele det norske samfunnet.	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
23. i samsvar med den tyske nasjonalsosialismens og Nasjonal Samlings ideer.	Okkupantene ønsket å regulere og kontrollere etter NS' og nasjonalsosialismens idealer.	Okkupantenes ønske om full samfunnskontroll samsvarte med de nasjonalsosialistiske ideene.	”
24. Det gjaldt politi og rettsvesen, propaganda og presse, arbeidsliv og idrett.	Det som skulle reguleres og kontrolleres var foruten de tidligere demokratiske institusjonene, politi og rettsvesen, « propaganda og presse, arbeidsliv og idrett»	Okkupantene ønsket å kontrollere alle norske samfunnsinstitusjoner, også de frivillige. Ordet 'propaganda' var på denne tiden et langt mer nøytralt begrep enn i dag, og betydde nærmest ”opplysning”.	” LHM2 FORTIDENS BEGREPER
25. Seinere kom framstøt mot skole og kirke./	Etter en tid ville okkupanten også regulere og kontrollere skolen	Okkupantene ønsket å kontrollere alle norske samfunnsinstitusjoner,	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN

	og kirken.	også de frivillige.	
26. ”Vi i N.S. har vært en liten, foraktet flokk,	En NS-er uttrykte den selvvinnsikt på partiets vegne at man i starten var foraktet.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		NS-ere var klar over at de før krigen hadde utgjort et foraktet mindretall i DISTRIKTET.	LK2 ISOLERT+LITE NS
27. men idag har vi tatt på oss en tung oppgave:	På tross av en viss selvvinnsikt om sin posisjon i befolkningen, mente en NS-talsmann at partiet hadde en viktig oppgave.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		Ideologene i NS mente partiet hadde et tungt nasjonalt ansvar under okkupasjonen.	LK3 VIKTIG NS
28. å redde vårt folks frihet og selvstendighet,”	NS-talsmannen hevdet at partiets oppgave var intet mindre enn å redde sitt folks frihet og selvstendighet.	” (begge topoi)	” (begge)
29. het det på et møte i Sandefjord i november 1940.	NS-talsmannens uttalelse falt på et møte i Sandefjord i november 1940.	Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAK- GRUNN
			LHT1 KRONOLOGI
30. {Sandefjords Blad 25.11.1940.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
31. Den lille flokken kunne nå gjøre seg gjeldende i kraft av samarbeidet med okkupantene.	NS var en tallmessig liten gruppe, men fikk innflytelse ved å samarbeide «med okkupantene»	NS var få i DISTRIKTET	LK2 ISOLERT+LITE NS
		NS fikk innflytelse takket være okkupantene.	LK3 VIKTIG NS
32. Det gjaldt også i lokalsamfunnet.	NS fikk innflytelse gjennom sitt medløperi ikke bare på nasjonalt plan, men også lokalt.	NS fikk innflytelse i DISTRIKTET takket være okkupantene.	”
33. Fra nyttår 1941 ble styret i kommunene nyordnet	Etter et snaut års okkupasjon ble styringen av kommunene ”nyordnet”.	Okkupantene ville kontrollere hele det norske samfunnet, også den enkelte kommune.	LHT1 KRONOLOGI
			LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
34. og demokratiet erstattet med ”førerprinsippet”:	Etter et snaut års okkupasjon ble «demokratiet erstattet med ”førerprinsippet”», hvilket nå skal forkla-	Okkupantene bestrebet seg på å kontrollere hele det norske samfunnet, også den enkelte kommune, etter	”

	res konkret.	sitt ikke-demokratiske, hierarkiske førerprinsipp.	
35. Ordføreren skulle utpekes ovenfra,	Førerprinsippet gikk i praksis ut på at ordføreren ble utpekt ovenfra.	”	”
36. det vil si av innenriksdepartementet.	Innenriksdepartementet utpekte landets ordførere.	”	”
37. Og han skulle styre ”under fullt personlig ansvar”,	En ordfører «skulle styre ”under fullt personlig ansvar”»	”	”
38. som det het,	Førerprinsippet ble utlagt slik at en utpekt fører skulle styre ”under fullt personlig ansvar”.	”	”
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
39. uten innblanding fra formannskap eller kommunestyre.	Førerprinsippet gikk i praksis ut på at noe formannskap og kommunestyre ikke skulle legge seg opp i ordførerens disposisjoner.	”	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
40. Med seg fikk han et rådgivende utvalg, byting eller herredsting.	I stedet for formannskap og kommunestyre skulle ordføreren motta råd fra et såkalt byting eller herredsting.	”	”
41. Også det ble utpekt - av ordføreren	Også by- og herredstingene ble utpekt. Ettersom de var underlagt ordføreren var det han som utpekte dem.	”	”
42. sammen med fylkesmannen og fylkesføreren for Nasjonal Samling.	Ordføreren skulle ikke være alene om å utpeke by- eller herredsting, men skulle samarbeide med «fylkesmannen og fylkesføreren for Nasjonal Samling».	”	”
43. Kommunale funksjonærer kunne inn-	De administrativt ansatte i kommunene	a) ”	”

settes og avsettes på politisk grunnlag./	kunne nå « innsettes og avsettes på politisk grunnlag».	b) De ikke-demokratiske prinsippene innebar også politiske ansettelse i kommunaladministrasjonen.	
44. Maktvertakelsen var total,	Okkupantene overtok i samarbeid med NS total samfunnsmakt.	Okkupantene ville kontrollere hele det norske samfunnet.	"
45. men i stor grad formell.	Okkupantenes og NS' totale samfunnsmakt var imidlertid vesentlig av formell art.	Okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele det norske samfunnet lot seg bare i begrenset grad realisere i praksis.	LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET
46. Det var ikke uproblematisk for den "lille, foraktede flokk" å fylle maktposisjonene.	Det bød på problemer når NS, som treffende hadde betegnet seg selv som «den "lille, foraktede flokk"» skulle til å fylle maktposisjonene.	NS var ikke mange nok til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele det norske samfunnet.	LK2 ISOLERT+LITE NS LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET
47. At mange av de rådgivende formentene var motstandere av nyordningen,	Mange av de som ble utpekt til å sitte i by- og herredsting var motstandere av den såkalte "nyordningen".	Okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele det norske samfunnet lot seg bare i begrenset grad realisere i praksis.	"
48. var kanskje ikke så farlig.	Det er ikke gitt at det fra okkupantenes side sett var problematisk at lokale rådgivere var motstandere av nyordningen.	For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler, også tapernes.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
49. a) Her ble det lagt vekt på å få med ulike nærings- og samfunnsinteresser	I utpekingen av by- og herredsting ble det lagt vekt på å få til en bred sammensetning mht. nærings- og samfunnsinteresser.	Okkupantenes ønske om full samfunnskontroll samsvarte med de nasjonalsosialistiske ideene, herunder korporatismen.	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
b) – i tråd med korporativ tankegang.	Det så sette sammen rådgivende utvalg slik at mange interesser er representert, er en del av såkalt 'korporativ' tankegang.	"	

50. I bytinget for Sandefjord i 1941 var det talsmenn for hvalfangst og skipsfart, for industri og håndverk, for handel og omsetning og for husmødrene, idretts- og ungdomsbevegelsen, skolen, helsevesenet og de kommunale tjenestemenn.	--	Okkupantene bestrebet seg på å kontrollere hele det norske samfunnet, også den enkelte kommune, etter sitt ikke-demokratiske, korporative prinsipp.	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
51. Og det ble lagt vekt på å få med representanter både for arbeidsgiverne og de ansatte.	I tillegg til at det i bytinget i Sandefjord var representanter for mange yrker, bransjer og fritidsinteresser, ble det lagt vekt på å få med både arbeidsgivere og ansatte.	”	”
52. Ingen kunne unnså seg.	Folk hadde ikke anledning til å nekte å ta imot posisjonen som medlem av by- eller herredsting.	a) ” b) Nordmenn ble tvunget til å delta i de korporative og førerstyrte organene.	”
53. Noen fikk visst en ubehagelig overraskelse	Vi må regne med at utnevnelsen til by- og herredsting var overraskende og ble opplevd som ubehagelig av mange.	” (begge topoi)	”
54. da de fant sitt eget navn blant formennene./	Mange ble oppmerksomme på at de var utpekt til by- eller herredsting gjennom at de fant sitt navn i tilsente utnevnedokumenter.	” (begge topoi)	”
55. Verre var det	Fra okkupantenes side var det noe som var verre enn at det fantes nyordningsmotstandere i by- og herredstingene.	For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler, også tapernes.	LHM8 VEKSLENDE SYNSVINKLER
56. at selve ordførerne representerte ”den gamle tid”.	Fra okkupantens synspunkt var det verre at til og med de utpekte ordførerne kunne være nyordningsmotstandere.	NS var ikke mange nok til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele kommunen.	LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET

57. Det hadde simpelthen ikke vært mulig å finne habile folk fra Nasjonal Samling,	Okkupantene og NS hadde ønsket seg rene NS-ordførere, men de hadde ikke tilstrekkelig mange gode kandidater.	” Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	” E4 SOLID BAKGRUNN
58. sa fylkesføreren.		” (begge topoi)	” (begge)
59. I Sandar fortsatte Haldor Virik,	I Sandar fortsatte den valgte ordføreren, som altså ikke var NS-er.	NS var ikke mange nok til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele kommunen.	LK2 ISOLERT+LITE NS LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET
60. og seinere rykket varaordfører Kristian Laug opp.	I Sandar ble den valgte ordføreren etter en tid byttet ut med den likeledes valgte varaordføreren.	”	”
61. I Sandefjord ble det riktignok ny ordfører.	I Sandefjord ble det utnevnt en ny, ikke-folkevalgt, ordfører.	”	”
62. Men gårdbruker Niels Tholfsen,	Sandefjords utpekte ordfører var gårdbruker NN.	”	”
63. som ble utpekt,	Gårdbruker NN ble utpekt som ordfører.	”	”
64. var ingen tilhenger av Nasjonal Samling.	Den utpekte Sandefjord-ordføreren var ikke NS-tilhenger.	”	”
65. Han ba seg også fritatt,	Den utpekte Sandefjordordføreren forsøkte å bli fritatt.	Nordmenn ble tvunget til å ta på seg lederoppgaver.	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
66. uten at det hjalp.	Den utpekte Sandefjordordføreren fikk ikke lov til å unnså seg ordførerjobben.	”	”
67. Og det ble umulig for NS å få kontroll med kommunens mange råd og utvalg. /	Det sier seg selv at det med såvidt liten NS-oppslutning ble umulig for NS å få kontroll med de mange råd og utvalg i kommunen.	NS var ikke mange nok til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele kommunen.	LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET
68. Med tida ble imidlertid Nasjonal Samlings kontroll med kommunal politikk og kommunal forvaltning sterkere.	NS' kontroll med lokal politikk og forvaltning ble sterkere etter hvert.	NS ble etter hvert bedre i stand til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere hele det norske sam-	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN

		funnet.	
69. Høsten 1941 ble Sandefjords rådmann Finn Sandberg beordret til innenriksdepartementet. / Erstatteren, Fridtjof Holvedahl,	Etter et drøyt års okkupasjon ble Sandefjords rådmann beordret til en høyere stilling og erstattet av Fridtjof Holvedahl.	”	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
70. kom fra Oslo,	Den nye rådmannen i Sandefjord kom fra Oslo.	For å styre BYEN hentet NS en mann fra hovedstaden.	”
71. var NS-medlem,	Den nye rådmannen i Sandefjord var NS-medlem.	”	”
72. og ble utpekt av partiet til å ta over.	Det var NS som pekte Holvedahl til å ta over rådmannsjobben i Sandefjord.	”	”
73. Kort etter ble han også utpekt til ordfører i Sandefjord.	Kort etter å ha blitt utpekt som Sandefjordrådmann ble Holvedahl også utpekt til å være ordfører.	” Overgangen mellom styrenivå og administrativt nivå var flytende under NS-styret.	”
74. Sandar fikk sin NS-ordfører i november 1941	Sandar fikk NS-ordfører litt seinere enn Sandefjord: etter halvannet års okkupasjon.	For å styre Sandar, fant man en lokal NS-mann.	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
75. med småbruker og løytnant Ole Kristian Holtan.	Sandefjords NS-ordfører var småbruker og militær og het Holtan.	”	”
76. Han var samtidig lagfører for partiet i bygda.	Sandars NS-ordfører var lokallagsleder i NS.	”	”
77. Mer eller mindre ivrige partimedlemmer ble satt inn i betrodde stillinger,	NS-ere ble etter en tid satt inn i stadig flere viktige stillinger, men alle var ikke like ivrige NS-ere.	NS ble etter hvert bedre i stand til å realisere okkupantenes ambisjon om i samarbeid med NS å kontrollere styre og stell i distriktet.	”
78. i administrasjonen og i råd og utvalg.	De viktige stillingene som NS-ere nå ble satt inn i var både administrative stillinger og poster som medlemmer av ulike utvalg.	”	”
79. Dessuten fikk Sandefjords Presse,	Også pressen ble NS-ifisert.	NS ble etter hvert bedre i stand til å realisere okkupantenes ambi-	”

		sjon om i samarbeid med partiet å kontrollere pressen.	
80. som stedets lokalavis het etter sammenslåingen av Vestfold og Sandefjords Blad,	De to lokalavisene Vestfold og Sandefjords Blad var blitt slått sammen til Sandefjords Presse.	”	”
81. fra 1944 NS-mannen Olaf Bøe som redaktør. /	Det nest siste året i okkupasjontiden fikk Sandefjords Presse NS-redaktør.	”	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
82. Samtidig ble Sandefjord preget av annen NS-aktivitet.	I tillegg til NS-preget styring og administrasjon av kommunen ble Sandefjord preget av «annen NS-aktivitet».	BYEN ble etterhvert sterkere preget av NS.	”
83. Den første fylkesføreren, Iver Leuch Elieson,	---	”	”
84. var selv fra Sandefjord,	---	”	”
85. og hadde sine fylkeskontorer i Jernbanealleen.	Vestfold NS hadde partikontor i Sandefjord, blant annet fordi den første fylkesføreren var fra Sandefjord.	”	”
86. På Sandefjord Bad holdt Arbeidstjenesten til fra 1942.	---	”	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
87. Den var i utgangspunktet en frivillig samfunnstjeneste,	Arbeidstjenesten var frivillig i begynnelsen.	Okkupantene og NS satset i begynnelsen til en viss grad på frivillig innsats blant alle nordmenn.	”
88. som ble innført sommeren 1940 før Nasjonal Samling kom til makten.	Arbeidstjenesten ble innført sommeren 1940 før NS-styret var innført.	”	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
89. Men Arbeidstjenesten ble med tida til pliktarbeid for unge menn,	Etter en tid var ikke Arbeidstjenesten lengre frivillig for unge menn.	Okkupantene og NS lot tvang erstatte frivillig innsats blant nordmenn.	”
90. og ble mer og mer NS-dominert.	Arbeidstjenesten ble etter hvert « mer og mer NS-dominert».	”	”
91. På Granholmen hadde Unghirdmarien fra 1943 sommerkurs i sjømannskap.	Unghirden var aktiv også i Sandefjord, og en egen Unghirdmariene holdt kurs i sjømannskap fra 1943.	DISTRIKTET ble etterhvert sterkere preget av NS.	LHT1 KRONOLOGI LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN

92. "Guttene på Granholmen" skulle i løpet av fem somrer være utdannet til sjøfolk.	Unghirdmarinen skulle i løpet av fem års sommerkurs ferdigutdanne sjøfolk.	" Okkupantene og NS arbeidet langsiktig.	"
93. Året etter begynte for øvrig tyskerne med et lignende tiltak	I 1944 begynte tyskerne selv å utdanne sjøfolk i Sandefjord.	BYEN ble etterhvert sterkere preget av okkupantene.	LHT1 KRONOLOGI LK9 FESTUNG NORWEGEN
94. i en av brakkene i Jernbanealleen.	---	"	"
95. Det var Transportflotte Speer som begynte skole for å utdanne norske sjøoffiserer til arbeid på tyske skip. /	Tyskernes sjømannsutdanning skulle skaffe norske sjøoffiserer til tyske skip.	"	"
96. I gatene marsjerte hirden og sang kampsanger.	Den lokale hirden marsjerte og sang i gatene.	BYEN ble etterhvert sterkere og mer provoserende preget av NS gjennom hirden.	LK8 PROVOKATIV HIRD
97. Det var viktig for Nasjonal Samling å vise styrke	---	NS arbeidet bevisst og provoserende gjennom hirden for på en synlig måte å prege BYEN.	"
98. og okkupere det synlige sosiale rommet.	Også for NS var det viktig å være okkupanter – av det synlige sosiale rommet.	"	"
99. Det var symbol på makt og seier,	Når NS viste seg i gatene, var det dels for symbolsk å vise at de hadde makten.	"	"
100. som nok kunne stive opp til innvortes bruk	NS' tydelige tilstedeværelse i bygatene kunne gjøre NS-erne mer selvsikre.	"	"
101. samtidig som det skulle samle oppslutning om bevegelsen.	Gjennom tilstedeværelsen i gatene kunne NS øke sin oppslutning.	"	"
102. Ved et par anledninger ble det gått demonstrativt og hardhendt fram,	Enkelte ganger opptrådte NS-erne aktivt i gatene.	NS/hirden kunne enkelte ganger provosere fram konflikter med motstandere.	"
103. som under det berømmelige "torvslaget" i Sandefjord.	---	"	"
104. a) Det var 20. april 1941	---	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	LHT1 KRONOLOGI LK8 PROVOKATIV HIRD P1 LA SCENEN BEGYNNE!

b) – Adolf Hitlers fødselsdag.	Det berømmelige ”torvslaget” fant sted på Hitlers fødselsdag etter ett års okkupasjon.	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
		Hirten provoserte selvsagt ved å markere Hitlers fødselsdag.	LK8 PROVOKATIV HIRD
105. Fylkesføreren holdt propagandatale på torget, og	---	” (begge topoi)	” (begge)
		c) Når NS-ere holdt tale, var det simpel propaganda.	LK16 DEMAGOGISK NS+D
		d) ’Propaganda’ er her brukt i samsvar med tidens språkbruk – det var et langt mer nøytralt ord enn i dag.	LHM2 FORTIDENS BEGREPER
106. Oslo-hirten var med.	Ved hird-markeringen i Sandefjord på Hitlers fødselsdag i 1941 deltok også Oslo-hirten.	NS/hirten kunne enkelte ganger provosere fram konflikter med motstandere.	LK8 PROVOKATIV HIRD
107. ”Ved denne anledning ble en rekke mennesker arrestert	En rekke ikke-NS-ere ble arrestert under hird-markeringen av Hitlers fødselsdag i 1941.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKBIT
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
108. og ført til midlsskolen,	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKBIT
109. hvor hirten opptrådte særdeles brutalt,”	Ikke-NS-kilder har omtalt hirdens opptreden etter ”torvslaget” i 1941 som svært brutal.	a) ”	”
		b) Vi presenterer her den ene parts versjon.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER LK8 PROVOKATIV HIRD
110. het det i ettertid.	Ikke-NS-kildene som omtaler torvslaget stammer fra tiden etter frigjøringen i 1945.	Vi presenterer her den ene parts versjon.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
111. Ifølge kretspropagandalederen hadde de demonstrert	En NS-kilde, ”kretspropagandalederen” mente at de arresterte under torvslaget hadde demonstrert.	Vi presenterer her den andre partens versjon.	”
112. ved å beholde hattene på da hirdmennene sang ”Ja, vi	Demonstrasjonen som utløste torvslaget gikk ut på at folk beholdt «	”	”

elsker”.	hattene på da hirdmennene sang ”Ja, vi elsker”».	Holdningskampen stod ikke minst om nasjonale symboler.	LK4 HOLDNINGSKAMP
113. De ble da brakt ”inn i hirdrekkene	De demonstrerende sandefjordingene ble brakt inn i hirdrekke-	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
114. hvor de fikk anledning til å delta i den videre propagandamarsj og defilering”,	Demonstrantene ble tvunget til å delta i hirdmarsjen.	a) Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	”
		b) Vi presenterer her den andre partens versjon, som preges av tonen fra den selvrettferdige far.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
115. og ”fikk anledning til å trene litt i avsyngelsen av ‘Ja, vi elsker’ barhodet	Demonstrantene ble tvunget til å synge ”Ja vi elsker” barhodet.	” (begge topoi)	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
			LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
116. under endel rundmarsjer inne på Middelskolens gårdsplass,	Demonstrantene ble tvunget til å marsjere på Middelskolens gårdsplass.	” (begge topoi)	”
117. en straff som forhåpentlig vil bidra til å åpne øinene på dem.”	NS-talsmannen håpet at den kontante behandlingen av demonstrantene kunne åpne øynene på dem.	” (begge topoi)	”
118. Et av Nasjonal Samlings mer fremtredende medlemmer i Sandefjord ble forferdet	Et fremtredende NS-medlem i Sandefjord har hevdet at han ble forferdet.	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
		Vi presenterer her en annen og mer human representant for NS.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
119. da han fikk se alle hattene som lå igjen på torget.	Et fremtredende NS-medlem i Sandefjord sier han ble forferdet over hvor mange som demonstrerte under torvslaget.	Også internt i NS kunne man la seg forskrekke over den sterke folkelige motstanden.	” (begge)
		Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	
120. I skolens gymnastikksal ble han vitne til at en hirdmann	Et fremtredende NS-medlem i Sandefjord har vitnet om at han så	Også internt i NS kunne man la seg forskrekke over hirdens opptreden.	”

slo til en av de arresterte	voldsbruk fra hirdens side mot demonstrantene under "torvslaget".	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	
121. så han blødde fra munnen.	---	" (begge topoi)	"
122. {I tillegg til tidligere nevnte kilder og litteratur baserer framstillingen av NS seg på referater fra landssviksaker i <i>Sandefjords Blad</i> 1945-47.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	--- (som parafrasen)	E1 KILDER
123. Her sitert hhv. fra 19.3.1946 og 22.4.1941.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
124. Det er også referert opplysninger fra landssviksarkivet i Riksarkivet. }	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
125. Den 20. juli 1941 endte med bråk og uro,	Tre måneder etter "torvslaget" ble det nye tumulter.	NS/hirden kunne enkelte ganger provosere fram konflikter med motstandere.	LHT1 KRONOLOGI
		Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	LK8 PROVOKATIV HIRD P1 LA SCENEN BEGYNNE!
126. pipekonsert, steinkasting mot hirdmennene, ruteknusing og slåssing.	---	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
127. Det hadde begynt med aksjoner fra rikshirden i Sandefjord og unghirden fra Oslo,	Tumulterene juli 1941 begynte med hirdaksjoner.	NS/hirden kunne enkelte ganger provosere fram konflikter med motstandere.	LK8 PROVOKATIV HIRD
		Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
128. som da lå i sommerleir på Solløkka.	---	" (begge topoi)	"
129. Først tvang hirden folk inn på Stensholdts konditori	Hirden tvang folk inn i et konditorilokale.	"	"
130. for å høre et foredrag av kretspropagandalederen.	Hirden tvang folk til å høre et foredrag av "kretspropagandalederen"	"	"
131. Så bar det opp i Preståsen,	De som allerede var tvunget av hirden ble	"	"

	nå tvunget opp i Preståsen.		
132. der folk satt ute ved småbord og på danseplassen.	---	”	”
133. Da bråket begynte,	---	”	”
134. ble kafeen stengt.	Kafeen på Preståsen ble stengt fordi man ville beskytte seg mot bråkende hirdfolk.	”	”
135. Men hirden knuste vinduer og brøt opp døra,	---	”	”
136. og folk ble truet inn for å høre propagandaforedrag.	Også i Preståsen ble de samme folkene tvunget inn for å høre NS-propaganda.	”	”
137. Etterpå ble de drevet ned Preståsbakken	Etter tvangspropagandaen ble folk jaget igjen.	”	LK16 DEMAGOGISK NS+D LK8 PROVOKATIV HIRD P2 LA SCENEN FORTSETTE!
138. ”etter beste Gestapomønster”,	En ikke-NS-kilde har pekt på likhet mellom hirdens oppførsel og Gestapos.	”	” (begge)
139. som det er sagt.	Beskrivelsen er ikke forfatterens, men den er treffende.	Hirder oppførte seg tidvis som rene bøller. I en lokalhistorie behøver man ikke kildebelegge korte, trivielle sitater.	LK8 PROVOKATIV HIRD LHL4 DROPPE KILDE
140. Men slike episoder ble ikke noe vanlig trekk i bildet.	Tumulter og bråk var imidlertid mer unntak enn regel.	Episoder som ”torvslaget” og tumultene i Preståsen er ikke typiske.	LHM3 TYPISK BEGIVENHET?
141. Her som ellers fant Nasjonal Samling ut at det lønte seg dårlig med slåssing i gatene./	I Sandefjordområdet som ellers i landet skjønte NS at hirdgatebråk var lite lønnsomt.	Stort sett forstod NS at konfrontasjon i gatene var lite hensiktsmessig.	LR19 IKKE-PROVOKATIVT NS
142. Enkelte NS-medlemmer tok i bruk mer lyssky metoder	Enkelte NS-medlemmer valgte mer skjult kamp, på kanten av det lovlige.	Enkeltmedlemmer av NS benyttet ulovlige metoder i holdningskampen.	LK5 NS-UGJERNINGENE
143. for å fremme ”den nye tid”	Vi må tro at de lysskyvirkemidlene ble helliget av hensikten om å skape ”den nye tid”	NS-ere kunne ha idealistiske motiver bak ulovlige metoder.	”
144. og ramme politiske motstandere.	Middelet var å ramme politiske motstandere.	Enkeltmedlemmer av NS benyttet ulovlige metoder i holdningskampen.	”

145. Noen fikk avskjed fra kommunale stillinger.	a) -Noen NS-ere som brukte lysskye metoder, ble avskjediget fra kommunale stillinger. b) +Som følge av NS-eres lysskye metoder fikk noen ikke-NS-ere avskjed fra kommunale stillinger.	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var usaklige oppsigelser.	"
146. a) Det ble sendt rapporter om folk en ønsket å bli kvitt	Enkelte NS-eres lysskye aktivitet gikk ut på å sende «rapporter om folk en ønsket å bli kvitt».	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var privat etterretning og forsøk på utrenskning.	"
b) det kunne være politifolk, lærere og andre.	Enkelte NS-ere rapporterte om bl.a. politifolk og lærere de ønsket å bli kvitt.	"	"
147. a) Blant annet het det i et brev til kretsføreren i Sør-Vestfold at skolebestyrer Asphaug ved Skiringssal ungdomsskole burde avsettes	Et eksempel på en rapport om en person en NS-er ønsket å bli kvitt, gjaldt skolebestyreren på stedets forlkehøgskole.	"	"
b) – "Asphaug bør heller ikke fortsatt få bo i distriktet,	Rapportskriveren ønsket å få skolebestyreren bort fra Sandefjordsdistriktet.	"	LK5 NS-UGJERNINGENE
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenk-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
148. da jeg mistenker ham for å drive politisk virksomhet	Rapportskriveren mistenkte folkehøgskolebestyreren for å drive forbudt politisk virksomhet.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenk-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var privat etterretning og forsøk på utrenskning.	LK5 NS-UGJERNINGENE
149. også utenfor skolen".	---	"(begge topoi)	"
150. {Sandefjords Blad 18.1.1947}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
151. Prestene ble utspionert.	---	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdnings-	LK5 NS-UGJERNINGENE

		kampen var privat etterretning og forsøk på utrenskning.	
152. Det ble laget lister over politiske motstandere,	NS-ere utarbeidet lister over politiske motstandere	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var privat etterretning og forsøk på utrenskning.	"
153. blant annet over de "verste" lærerne. /	---	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var privat etterretning og forsøk på utrenskning.	"
154. Det ble også utarbeidet såkalte "jøs-singlister"	---	Blant NS-eres ulovlige metoder i holdningskampen var oppsetting av gissellister, altså lister over hvilke motstandere som ev. burde tas som gisler i påkommende tilfeller.	"
155. over de antatt farligste motstanderne av tyskerne og Nasjonal Samling.	Listene over dem man regnet som de farligste motstanderne, ble kalt "jøssinglister"	"	"
156. "Sonne, Mond und Sterne"	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenk-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT LK5 NS- UGJERNINGENE
157. sto det i kode,	Jøssingene ble delt i kategorier, omtalt i kode.	Blant NSeres ulovlige metoder i holdningskampen var oppsetting av gissellister, altså lister over hvilke motstandere som ev. burde tas som gisler i påkommende tilfeller.	LK5 NS- UGJERNINGENE
158. det vil si henholdsvis farlige motstandere	---	"	"
159. som kunne tenkes å utføre attentater,	---	"	"
160. alminnelige motstandere og passive intellektuelle.	---	"	"
161. Hensikten var å ha lister over passende gisler i påkommende tilfeller.	Hensikten med jøs-singlistene var å kunne ta taktisk viktige gisler dersom det ble nødvendig. Det var altså tale om gissellister.	"	"

162. Heldigvis ble det aldri bruk for slike lister her./	Vi må alle være glade for at det ikke oppstod situasjoner i Sandefjord og Sandar hvor NS-erne besluttet å benytte gissellistene til sitt egentlige formål.	"	"
		Alle parter må ha grunn til å glede seg over at gissellistene aldri ble tatt i bruk.	LR1 FIENDER FELLES INTERESSER
163. Det lar seg ikke skjule at det også i Sandefjord og Sandar var tilfeller av rapportering og angiveri av motstandsvirksomhet.	Selv om det er ubehagelig å trekke dette fram, må vi slå fast at det fantes angivere.	Blant NSeres ulovlige metoder i holdningskampen var også angiveri!	P4 UGJERNINGER!
164. Hirten i Sandefjord skal ha hatt et "hemmelig etterrettingsvesen".		Hirten drev etter all sannsynlighet sitt hemmelige etterrettingsvesen.	LK5 NS-UGJERNINGENE
		For historikeren er det viktig å uttrykke tvil når det ikke foreligger full sikkerhet om faktiske forhold.	LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD
165. Enkelte NS-medlemmer sto i regelmessig forbindelse med det tyske sikkerhetspolitiet.	Vi vet at enkelte NS-medlemmer i Sandefjord og Sandar « sto i regelmessig forbindelse med det tyske sikkerhetspolitiet».	Blant NSeres ulovlige metoder i holdningskampen var også angiveri.	LK5 NS-UGJERNINGENE
166. a) Andre kom til å virke i tysk tjeneste utenfor lokalsamfunnet	Andre NS-ere virket, utfra ulike motiver, i tysk tjeneste andre steder.	Enkelte NS-ere kom av ulike grunner til å melde seg til frivillig tysk krigstjeneste.	"
b) – i frivillig krigstjeneste på østfronten under tysk eller norsk kommando,	De som virket i tysk tjeneste kunne være frontkjempere eller folk som tjenestegjorde som soldater under tysk eller norsk kommando andre steder.	"	"
167. eller i etterrettingsorganisasjonen Abwehr./	Enkelte tjenestegjorde i den tyske etterrettingsorganisasjonen.	"	"
168. Men dette gjaldt naturligvis et fåtall av Najonal Samlings medlemmer.	Vi må huske på at det bare var et fåtall av NS' medlemmer som drev med angivere eller var frontkjempere.	Det var svært få blant NS-erne som gikk så langt som til å melde seg til tysk krigstjeneste eller var angivere.	LR20 FÅ UGJERNINGSMENN I NS
169. De fleste var snarere passive	---	Flertallet av NS-ere var nærmest passive medlemmer.	"
170. og folk en kunne prate politikk med uten å frykte.	De fleste NAS-ere kunne ikke-NS-ere prate politikk med	Bare mindretallet blant NS-ere drev etterretning og angiveri.	"

	uten å frykte å bli angitt for sine uttalelser.		
171. Hvordan var så rekrutteringen til NS i Sandefjord og Sandar?///	Vi skal nå gå over til å undersøke og drøfte rekrutteringen til NS i Sandar og Sandefjord.	Det er et interessant historisk spørsmål hvordan folk ble rekruttert til NS i DISTRIKTET og sammenlikne oppslutningen med resten av landet.	LHT3 REKRUTTERING TIL NS
172. Rekrutteringen til Nasjonal Samling//	”	”	”
173. Da krigen kom, var han mitraljøseskytter på torpedobåten ”Gribb”.	--	Vi dukker nå inn i en konkret biografi i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
174. Han meldte seg frivillig til englandstur,	---	Vi fortsetter den konkrete biografien fra fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
175. i hvert fall sa han det selv etter krigen.	Den personen, sjømann X, vi nå skal høre om som eksempel på rekruttering til NS har gitt et vitnesbyrd som vi må forholde oss forsiktig skeptisk til. Han hevder at han meldte seg til frivillig englandstur på en norsk marinebåt.	Det er grunn til å forholde seg kritisk til landssvikvitnesbyrd fra en NS-er. Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER E4 SOLID BAKGRUNN
176. Men båten ble gjennomhullet av et tysk fly,	Båten X befant seg i, ble angrepet av et tysk fly.	Vi fortsetter den konkrete biografien fra fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
177. og måtte oppgis.	Båten ble så gjennomhullet at mannskapet måtte gi den opp ?og la seg redde av tyskerne?	” Tilfeldigheter kan avgjøre menneskeskjebner.	” LHT4 TILFELDIGHETER KAN BESTEMME
178. Et halvt års tid seinere var han medlem av Nasjonal Samling.	Et halvt års tid etter sitt havari var X blitt NS-medlem.	” (begge topoi)	” (begge)
179. Hadde han kommet til England, hadde han kanskje returnert til Sandar som en av heltene i 1945.	Dersom X hadde nådd fram til England – dersom dette med Englandssturen altså er sant – hadde han kanskje kommet tilbake som krigshelt i Sandar i 1945.	Kontrafaktiske spørsmål kan være nyttige for å forstå historiens dynamikk.	LHM7 KONTRAFAKTISK

180. I stedet sto han tiltalt for landssvik.	X stod i stedet tiltalt for landssvik i Sandar i 1945.	Tilfeldigheter kan avgjøre menneskeskjebner.	LHT4 TILFELDIGHETER KAN BESTEMME
		Vi fortsetter den konkrete biografien for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
181. { Dette og andre eksempler nedenfor er hentet fra <i>Sandefjords Blads</i> referater fra landssviksaker 1945-47./	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
182. Slik kunne tilfeldigheter avgjøre den enkeltes valg og skjebne.	X sin historie er et eksempel på hvordan tilfeldigheter kunne avgjøre under krigen.	Tilfeldigheter kan avgjøre menneskeskjebner.	LHT4 TILFELDIGHETER KAN BESTEMME
183. a) Ikke bare personlighet og karakter, men også situasjonen og de samfunnsmessige rammer styrte de skjebnetunge valgene i krigsårene	Det som styrte enkeltindividens skjebnetunge valg i okkupasjonsårene var: personlighet og karakter, den konkrete situasjonen man stod i og de samfunnsmessige rammer man befant seg innenfor.	Faktorer som bestemte folks sidevalg under okkupasjonen var blant andre 1) personlighet og karakter 2) situasjonen, 3) samfunnsmessige rammer.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
		Et historisk fenomen som rekrutteringen til NS har mange ulike forklaringer.	LHT3 REKRUTTERING TIL NS
b) – valg som for resten av livet kom til å stemple folk som gode nordmenn eller svikere./	De personlige valgene under okkupasjonen var skjebnetunge fordi de ga et stempel for livet – som «gode nordmenn eller svikere.»	Folks sidevalg under okkupasjonen var skjebnevalg.	LR 17 SVART-HVITT MISVISEN-DE
184. Nasjonal Samlings program og ideologi lokket neppe særlig mange.	Sannsynligvis var det få som ble lokket til NS av program og ideologi.	Ideologi var sannsynligvis ikke en viktig faktor for å bestemme folks sidevalg under okkupasjonen.	LR13 FÅ NS-IDEALISTER

185. Før krigen var tilslutningen her i distriktet nærmest minimal.	Et indisium på at få kom til NS pga program og ideologi er den minimale tilslutningen i Sandefjordsdistriktet før krigen.	Et indisium på at ideologi sannsynligvis ikke var en viktig faktor for å bestemme folks sidevalg under okkupasjonen, var den lave oppslutningen om NS før krigen.	LHM6 EMPIRISK BELEGG
186. Ved valgene i 1936 oppnådde partiet 33 stemmer i Sandar og 31 i Sandefjord.	---	”	”
187. Sommeren 1940 lå arbeidet i NS i Sandefjord helt nede.	Den første krigssommeren lå NS i Sandefjord helt nede.	”	” LHT1 KRONOLOGI
188. Det var først etter nyordningen fra september 1940 at partiarbeidet ble tatt opp igjen,	---	”	” (begge topoi)
189. og partiet fikk et visst tilsig av medlemmer.	Etter nyordningen fra høsten 1940 kom NS i Sandefjord i aktivitt igjen, og man fikk endel nye medlemmer.	”	LHM6 EMPIRISK BELEGG LR13 FÅ NS-IDEALISTER
190. I 1942 hadde Nasjonal Samling ”et par hundre medlemmer” i Sandefjord og Sandar,	---	”	LHT1 KRONOLOGI LR13 FÅ NS-IDEALISTER
191. sa seinere lagføreren for Sandefjord.	Én kilde til vår kunnskap om NS’ medlemstall er vitnesbyrd fra lagføreren for Sandefjord.	”	”
192. Etter krigen var det i Sandar 113 personer som fikk sin stemmerett suspendert	---	” (begge topoi)	” (begge)
193. for å ha vært med i NS./	En annen kilde til kunnskap om antall NS-medlemmer er landssvikoppjøret.	”	”
194. Den forhenværende mitraljøseskytteren meldte seg inn i NS	---	Vi fortsetter den konkrete biografien for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!

195. a) fordi han, etter eget utsagn, mente det var "eneste måten å få landet fritt på".	Den omtalte X, sjømann og mitraljøeskytter, hevdet under landssvikoppgjøret at han ble NS-medlem for å få landet fritt.	Det er grunn til å forholde seg kritisk til landssvikvitnesbyrd fra en NS-er.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
		For enkelte NS-ere spilte ideologisk overbevisning en viss rolle da de sluttet seg til partiet.	LR13 FÅ NS-IDEALISTER
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
b) – "Han regnet med tysk seier."	---	" (alle topoi)	" (alle)
196. Det var utvilsomt en del som hadde idealistiske grunner for å bli med	Vi kan være sikre på at en del meldte seg inn i NS av idealistiske grunner.	For enkelte NS-ere spilte ideologisk overbevisning en viss rolle da de sluttet seg til partiet.	LR13 FÅ NS-IDEALISTER
197. og en ekte bekymring for landets framtid:	En idealistisk grunn til NS-medlemskap kunne være ekte bekymring for landets framtid.	"	"
198. Hvordan skulle det gå med Norge	---	"	"
		For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler, også tapernes.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
199. når Tyskland hadde seiret?	Bekymrede patrioter som gikk til NS spurte seg nok hvordan det skulle gå med Norge etter Tysklands endelige seier i krigen.	" (begge topoi)	" (begge)
200. Var det ikke best å samarbeide	Bekymrede patrioter som gikk til NS spurte seg nok om det ikke var best å samarbeide med okkupantene.	" (begge topoi)	"
201. og sikre seg en best mulig stilling i det nye Europa?	Bekymrede patrioter som gikk til NS ønsket sannsynligvis å sikre Norge « en best mulig stilling i det nye Europa?»	" (begge topoi)	"
202. Andre, men kanskje ikke så mange, la Russland og bolsjevismen./	En annen, men trolig mindre vanlig, idealistisk grunn til å gå inn i NS, var det man mente var en trussel fra Russ-	For enkelte NS-ere spilte ideologisk overbevisning en viss rolle da de sluttet seg til partiet.	"

	land og verdenskommunismen, som dengang gjerne ble omtalt som 'bolsjevismen'		
203. a) Men egen vinning var også en del av bildet	Personlig vinning kunne også være et motiv for å gå inn i NS.	Mange hadde personlig vinning som motiv for innmelding i NS. [jf. 1) "personlighet og karakter", FOS2 183]	LK17 EGOISTER TIL NS
b) – det ene utelukket jo heller ikke det andre.	Personlig vinning og mer eller mindre sterk ideologisk overbevisning kan jo også være en behagelig blanding.	Personlig vinning og ideologisk overbevisning kunne gå hånd i hånd som motiv for innmelding i NS. [jf. 1) "personlighet og karakter", FOS2 183]	"
204. Enkelte meldte seg inn "for å få seg en stilling",	---	"	"
205. som en sandefjordsmann sa under rettsoppjøret.	---	"	"
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
206. Han hadde selv fått en stilling i Arbeidstjenesten.	---	"	LK17 EGOISTER TIL NS
207. Andre kunne få kommunale stillinger som det lokale NS disponerte over.	Et motiv for innmeldelse i NS kunne være å få kommunale stillinger som NS kunne tildele.	"	"
208. Slik ble det også med veteranen fra torpedobåten "Gribb".	Den nevnte X fikk kommunal stilling gjennom NS-medlemskapet sitt.	"	"
		Vi avslutter den konkrete biografien for å se hva vi kan lære av den.	
209. Noen kom seg inn i tyskerarbeid.	a) -En del folk i Sandefjord og Sandar tok arbeid hos okkupantene. b) +En del NS-ere fikk gjennom medlemskapet arbeid hos okkupantene.	Mange hadde personlig vinning som motiv for innmelding i NS.	"
210. Påfallende mange av dem som	Et påfallende høyt antall av dem som ble	Mange meldte seg inn i NS fordi de var ar-	"

etter krigen ble stilt til ansvar, var uten fast arbeid da krigen kom./	tiltalt for landssvik hadde vært arbeidsløse våren 1940.	beidsløse. [jf. 2) ”situasjonen”, FOS2 183a]	LR11 UMULIG MORALSK GRENSE-LINJE
211. Enkelte gjorde karriere med bakgrunn i sitt NS-medlemskap.	En del folk som hadde arbeid ble forfremmet takket være sitt NS-medlemskap.	Mange hadde personlig vinning som motiv for innmelding i NS.	LK17 EGOISTER TIL NS
212. Politimesteren ble i 1942 forfremmet til sorenskriver i Skien.	Et eksempel på forfremmelse takket være NS-medlemskap gjelder politimesteren i Sandefjord.	”	LHT1 KRONOLOGI
			LK17 EGOISTER TIL NS
213. Kretspropagandalederen ble kontorsjef i riksledelsen for NS.	Et annet eksempel er ...	”	”
214. Og helt på toppen: fylkesfører Elieson ble i 1942 fylkesmann i Vest-Agder./	Et tredje eksempel – mot toppen av hierarkiet – er...	”	LHT1 KRONOLOGI
			LK17 EGOISTER TIL NS
215. Hevn eller revansj kunne vel spille med	Enda et motiv for NS-medlemskap kunne være ønsket om hevn eller revansj.	Et motiv for NS-medlemskap kunne være ønsket om hevn eller revansj [jf. 2) ”situasjonen” i FOS2 183a]	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
216. for dem som følte seg tilsidesatt eller forurettet.	---	”	”
217. Kanskje var det noe av bakgrunnen for Lars Andersen,	Hevn og revansj kan ha vært en grunn til at Lars Andersens NS-medlemskap.	”	”
			Vi fortsetter en konkrete biografi for å se hva vi kan lære av den.
218. Sandefjords mest kjente NS-medlem	Lars Andersen var «Sandefjords mest kjente NS-medlem».	” (begge topoi)	” (begge)
219. som imidlertid aldri var særlig aktiv i partiet.	Den berømte Lars Andersen var aldri «særlig aktiv i partiet».	” (begge topoi)	”
220. Lars Andersen hadde vært alle gutters helt i Sandefjord-distriktet,	---	” (begge topoi)	”
221. den fremste av alle hvalskyttere.	---	” (begge topoi)	”
222. Da han ble uenig med Anders Jahre om lønsvilkårene,	---	” (begge topoi)	”
223. var han blitt tvunget ut av den	---	” (begge topoi)	”

norske hvalfangsten.			
224. {Saken er behandlet i bind 1.}/	Leseren henvises til 1. bind, bruk personregistret..	Leseren henvises til annet sted i verket.	5. ELSKHENV.
225. Andre ble drevet inn etter hvert som samfunnet ble delt i to leirer.	Enda en grunn til NS-medlemskap kunne være den sterke polariseringen i befolkningen.	En grunn til NS-medlemskap kunne være den sterke polariseringen i befolkningen, [jf 3] ”samfunnsmessige rammer” i FOS2 183a]	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
226. En sandarmann meldte seg inn i NS i 1941 ”etter å ha tatt absolutt standpunkt for at idrettslaget,	Et eksempel på innmelding pga polarisering gjaldt...	”	LHT1 KRONOLOGI
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKEBIT
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
227. som han stod som formann i,	---	En grunn til NS-medlemskap kunne være den sterke polariseringen i befolkningen.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
228. skulde fortsette under nyordningen”.	---	”	”
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKEBIT
229. Ifølge ham selv gjorde det ”at han ble betraktet som nazist og derfor frosset ut.	Ifølge en tidligere idrettslagsleder som ønsket å fortsette laget under nyordningen ble han frosset ut.	” (begge topoi)	” (begge)
230. Han meldte seg senere inn.”/	Den tidligere idrettslagslederen har selv trukket forbindelsen mellom utfrysingen og sin innmelding i NS.	” (begge topoi)	”
231. En kvinne forklarte under rettsoppgjøret at//	---	En grunn til NS-medlemskap kunne være den sterke polariseringen i befolkningen.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
232. ”hun traff en	---	”	”

tysker ved tennisbanen på Hjertnes		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
233. og ble glad i ham.	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere. En grunn til NS-medlemskap kunne være den sterke polariseringen i befolkningen.	" (begge)
234. Hun var sammen med ham	---	" (begge topoi)	"
235. og dette var årsaken til at hennes tidligere venner trakk seg vekk fra henne.	Et annet eksempel gjelder en kvinne som mistet vennene fordi hun ble sammen med en tysker.	" (begge topoi)	"
236. Dette i tillegg til påvirkning ...	Hun har hevdet at isolasjonen fra vennene og påvirkning fra tysk miljø var utslagsgivende for henne.	" (begge topoi)	"
237. var årsak til at hun meldte seg inn".//	---	" (begge topoi)	"
238. På mange måter ble NS et oppholdssted for outsiders.	NS kunne også fungere som et «oppholdssted for outsiders.»	Mange meldte seg inn i NS fordi de var outsiders [jf. 1) "personlighet og karakter" og 2) "situasjonen", FOS2 183a]	"
239. Det kunne være folk som av forskjellige grunner var kommet på kant med samfunnet.	---	"	"
240. Men først og fremst var det folk som ble stående utenfor et sterkt, motstandsdyktig miljø,	Outsiderne som trakk til NS var oftest slike som ble stående utenfor flertallet av andre enn politiske grunner.	"	"
241. i arbeids- eller dagliglivet.	---	"	"
242. Samtidig ble rekene sluttet	Vi skal nevne enda en årsak til NS-oppslutning.	Et historisk fenomen som rekrutteringen til NS har mange ulike forklaringer.	"
243. på den måten at familiemedlemmer ble trukket inn i partiet.	Familietilknnytning kunne bli til partitilknnytning.	Mange meldte seg inn i NS fordi de var arbeidsløse. [jf. 2) "situasjonen", FOS2 183a]	"

244. Trolig betydde miljøet mer enn personlighetene	Hvis vi skal veie mellom miljøets og personlighetens betydning, veide nok miljøet tyngst.	For historikeren er det viktig å uttrykke tvil for å vise at det ikke foreligger full sikkerhet om årsakssammenhenger.	LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD
		Miljøtilknytning var trolig viktigere enn personlighet for folks sidevalg [jf. 2) "situasjonen" og 3) "samfunnsmessige rammer" vs 1) "personlighet og karakter", FOS2 183a]	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
			LR12 MORAL FORKLARER LITE
245. da skillelinjene under okkupasjonen ble trukket opp. /	---	" (begge topoi)	" (alle)
246. Nasjonal Samling i Sandefjord og omegn forble tilholdssted for en liten minoritet,	NS i Sandefjord og Sandar fikk aldri stor oppslutning.	Oppslutningen om NS forble lav i BYEN.	K2
247. til tross for maktposisjonene partiet fikk i gave.	Muligheten for maktposisjoner lokket bare et lite mindretall til NS.	Bare et fåtall i BYEN ble lokket til NS av muligheten for makt.	LK13 FLERTALL ANSTENDIG
248. Ingen av spissene i førkrigssamfunnet gikk over.	Ingen av samfunns-toppene fra før krigen "gikk over" til NS.	Ingen i BYENs elite sluttet seg til NS.	"
249. Ingen redere eller andre toppfolk i næringslivet,	---	"	"
250. ingen av fagbevegelsens lederskikkelser,	---	"	"
251. a) ingen kjente politikere	---	"	"
b) – og ingen lærere.	---	"	"
252. a) For å få besatt viktige stillinger med NS-folk måtte det innflyttere til	---	NS måtte hente ledere utenfra for å NF-isere styre og stell i DISTRIKTET.	LK2 ISOLERT+LITE NS
b) som de nye rådmennene i Sandefjord og Sandar, ny redaktør i Sandefjords Presse og ny kinosjef.	I tillegg til den lederrekrutteringen utenfra som er nevnt, kan vi fortelle at flere rådmenn samt kinosjefen ble utpekt på denne måten.	"	"
253. I hele fylket sto NS forholdsvis svakt.	Heller ikke i Vestfold som helhet hadde NS stor oppslutning.	Oppslutningen om NS forble lav i FYLKET.	"
			LHL1 LOKALE SÆRTREKK

254. Både før og under okkupasjonen lå tilslutningen under landsgjennomsnittet./	---	”	” (begge)
255. Hvorfor var Vestfold inklusive Sandefjord og Sandar så forholdsvis immune mot Nasjonal Samlings påvirkning?	Den lave oppslutningen om NS i Vestfold er et historisk interessant spørsmål.	Det er historisk interessant å søke årsaken til FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-oppslutning.	LHT3 REKRUTTERING TIL NS
256. Ligger nøkkelen i ”skipsfartens sterke stilling i fylket”,	En foreslått hypotese for å forklare den lave NS-oppslutningen har vært skipsfartens sterke stilling.	Én forklaring på FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-oppslutning er skipsfartens sterke stilling.	LR14 LITE NS I SJØFARTSBY
257. som det er sagt.	---	” I en lokalhistorie behøver man ikke kildebelegge korte, trivielle sitater.	” LHL4 DROPPE KILDE
258. I tilknytningen til England og USA	Hypotesen om lav NS-oppslutning pga skipsfartens sterke stilling begrunnes med tilknytningen til England og USA.	Én forklaring på FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-oppslutning er skipsfartens sterke stilling og de internasjonale, historiske erfaringene som knyttet seg til den.	LR14 LITE NS I SJØFARTSBY
259. og i minnene om tyskernes hensynsløse ubåtkrig under den første verdenskrigen?	---	”	”
260. {Christophersen 1989, s. 146.}	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
261. Samtidig førte skipsfart og hvalfangst en stor del av distriktets menn utenfor tyskernes og Nasjonal Samlings innflytelse.	En annen begrunnelse for hypotesen om skipsfartens sterke stilling som forklaring på lav NS-oppslutning er at svært mange av distriktets menn var utenfor NS' innflytelse: De var til sjøs.	Én forklaring på FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-oppslutning er skipsfartens sterke stilling, som betydde at sjøfolkene var utenlands under krigen.	LR14 LITE NS I SJØFARTSBY
262. De ble allierte krigsseilere	---	”	”
263. og norske helter enten de ville eller ikke.	Sjøfolkene ble norske helter uten nødvendigvis å ville det.	” Hvem som ble helter under krigen, kunne skyldes tilfeldigheter.	” LHT4 TILFELDIGHETER KAN BESTEMME
264. Og rederne ble knyttet til Norges sak	Også rederne ble på et vis tvunget til å arbeide for Norges sak.	Én forklaring på FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-	LR14 LITE NS I SJØFARTSBY

		oppslutning er skipsfartens sterke stilling, som betydde at rederne hadde lojaliteten hos de allierte.	
265. i og med at flåten ble rekvirert	Nortraship-systemet plasserte rederne utenfor NS' innflytelse.	"	"
266. og drevet av staten så lenge krigen varte./	---	"	"
267. Nasjonal Samlings posisjon utover i landet var avhengig av sterke lokale leder-skikkelser.	En annen årsak til lav NS-oppslutning kunne være mangelen på sterke lokale leder-skikkelser med NS-tilknytning.	Én forklaring på FYLKETS og DISTRIKTETS lave NS-oppslutning er at eliten ikke sluttet seg til NS.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND LR15 LEDERDILTING
268. Slike fantes ikke i Sandefjord og omegn.	---	"	" LHL1 LOKALE SÆRTREKK
269. Men en kan jo spekulere:	For oss historikere må det være lov å stille kontrafaktiske spørsmål.	Kontrafaktiske spørsmål kan være nyttige for å forstå historiens dynamikk.	LHM7 KONTRAFAKTISK
270. Hva ville skjedd dersom en Anders Jahre eller en Lars Christensen i 1930-årene hadde gått inn for Nasjonal Samling?///	La oss våge å tenke tanken om hva som ville skjedd hvis Jahre eller Christensen var gått inn i NS i 30-årene?	"	"
		Forfatteren av <i>Sandefjords historie</i> behøver ikke ha et hellig forhold til kanoniserte størrelser i DISTRIKTET.	LR15 LEDERDILTING
271. Hirdens håndlangere eller befolkningens beskyttere?//	Vi skal nå høre om en gruppe som både kunne oppfattes som okkupantenes tjenere og befolkningens beskyttere.	Politiet i DISTRIKTET kan ikke klart plasseres på den ene eller den andre siden under okkupasjonen.	LR21 PRESSET POLITI
272. Sandefjord politikammer 20. april 1941.	Vi skal nå høre om Politiet i Sandefjord og Sandar.	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE! LHT1 KRONOLOGI
273. Vakthavende konstabel noterer pliktskyldigst klokkeslettet halv tre	---	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!

274. da en mann blir innbrakt fra Torvet - ”etter ordre fra N.S. for å ha fornærmet N.S.	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenke-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
	Polititjenestemannen mottar pliktskyldigst og halvt motvillig ordre fra NS.	Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAK-GRUNN
		Polititjenstemenn var tvunget til å motta ordre fra NS.	LR21 PRESSET POLITI
275. og for ikke å ha tatt av seg hatten da de sang ‘Ja vi elsker’”.	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenke-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Under okkupasjonen foregikk en intens kamp om nasjonale symboler.	LK4 HOLDNINGS-KAMP
276. Han skal sitte på politikammeret ”til annen ordre innløper fra N.S.”	Vi skal høre et eksempel fra det omtalte torvslaget sett fra polititjenestemannens side.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenke-måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
		Politiet måtte følge NS’ ordre.	LR21 PRESSET POLITI
		I saken om torvslaget har jeg gjort nye funn i arkivene.	E2 ORIGINAL
277. {Fra politiets vaktjournal, Statsarkivet.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
278. Ellers bygger framstillingen nedenfor på referater fra landssviksaker.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	”
279. i <i>Sandeffjords Blad</i> , landssvikarkivet i Riksarkivet, Brusells materiale ang. politiet og Groths manuskript.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	”
280. Seinere blir flere demonstranter tatt inn	---	Vi fortsetter den konkrete scenen for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
281. ”etter ordre fra N.S.”,	NS ga ordre til det lokale politiet.	Politiet måtte følge NS’ ordre.	LR21 PRESSET POLITI
282. mens hirden får herje fritt med sine motstandere.	Politiet fikk ikke anledning til å stoppe pøbelstreker fra hirdens side.	Vi fortsetter den konkrete scenen for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!

283. I BBCs norske sending samme kveld blir det kalt den svar- teste dag i sande- fjordspolitiets histo- rie./	Fra motstandsfolkene side ble NS' oversty- ring av Sandefjordpo- litiet i forbindelse med torvslaget tillagt stor betydning.	Den konkrete scenen ble tillagt stor betyd- ning blant NS' mot- standere. Politiet måtte følge NS' ordre.	LR21 PRESSET PO- LITI
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om sam- funnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAK- GRUNN
284. Etter 9. april 1940 kom politiet i klemme.	---	Politiet var i klemme under okkupasjonen.	LR21 PRESSET PO- LITI
285. Det ble stadig pålagt å utføre opp- drag for okkupanten.	---	Politiet måtte følge okkupantens ordre.	"
286. Verre var det kanskje at også NS ville spille mester	Fra ikke-NS-ere i poli- tiet sitt synspunkt må det ha vært verre at NS stilte seg over dem, ikke bare i konkrete saker.	Politiet måtte følge NS' ordre.	"
287. og trekke politiet med i nyordningen av samfunnet.	---	"	"
288. Politiet ble satt under sterkt press både sentralt og lo- kalt,	---	"	"
289. og det ble truet med tap av jobb	---	"	"
290. og med at tysk politi kunne overta.	---	"	"
291. Dermed kunne det gå slik, som under hirdoppmarsjen i San- defjord,	Det sterke presset fra NS og okkupantene forklarer politiets rolle under torvslaget i San- defjord.	Den konkrete scenen var særlig alvorlig.	"
292. at det lokale po- litiet degenererte til håndlangere for NS./	I forbindelse med torvslaget i Sandefjord forfalt politiet til å bli håndlangere for NS.	At politiet blindt fulgte ordre fra NS, er dege- nerasjon.	LK17 EGOISTER TIL NS
293. Politiet hadde spillerom for både medløperi og mot- stand.	Tross politiets presse- de stilling, var det spil- lerom for motstand, ikke bare «medløperi».	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet un- der okkupasjonen.	LR21 PRESSET PO- LITI
294. Politimester Kjartan Bruun- Hanssen i Sandefjord ble en lojal medspiller for Nasjonal Samling,	---	"	LK17 EGOISTER TIL NS

295. og meldte seg snart inn i partiet.	---	”	”
296. Han ”etterkom alle ordre fra NS og tyskerne til punkt og prikke”,	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT LK17 EGOISTER TIL NS
297. var den attest han seinere fikk av sine kolleger ved kammeret.	De ansatte i politiet mente at deres politimester var langt mer NS-lojal enn han hadde behøvd å være.	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	”
298. Og i tråd med ordre ovenfra ga han karene beskjed om å ”se mellom fingrene med hilden”./	---	”	”
299. Men dette var ikke den eneste mulige måten å opptre på.	Vi kan i dag slå fast at en politimester ikke hadde behøvd å være så NS-lydig som Sandefjords.	”	LR21 PRESSET POLITI
300. Politifullmektig Leif Samuelsen,	---	”	”
301. som ble konstituert politimester da Bruun-Hanssen i 1942 dro fra byen,	En annen måte å håndtere situasjonen på skal vi se hos han som rykket opp som politimester i 1942.	”	LHT1 KRONOLOGI LR21 PRESSET POLITI
302. måtte nok gjøre gode miner til slett spill.	Også den nye politimesteren måtte helt sikkert spille lojal.	”	”
303. Men samtidig gjorde han ”alt for å hjelpe gode nordmenn	Den nye politimesteren benyttet sin stilling til å hjelpe ikke-NS-ere	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT LR21 PRESSET POLITI
304. selv om han der ved personlig utsatte sig for de alvorligste følger”,	Den nye politimesterens hjelp til ikke-NS-ere stilte ham i sterk personlig fare.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	” (begge)
305. som det ble skrevet etter krigen.	Det som ble skrevet etter krigen om den nye politimesterens aktverdige atferd må betraktes som sant.	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	LR21 PRESSET POLITI
306. Og han fikk ”stor betydning for utviklingen av det illegale arbeidet som ble utført i distriktet”,	Det er til og med hevdet at den nye politimesteren fikk stor betydning for det illegale arbeidet.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT LR21 PRESSET POLITI
307. framholdt Sandefjords Blad. /	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
308. Leif Samuelsen	Denne nye politimes-	Det var spillerom for	LR21 PRESSET PO-

var blant de politimes- tere som fikk fortsette i stillingen etter kri- gen./	teren var blant dem som fikk fortsette i sin stilling etter okkupa- sjonen.	både medløperi og motstand i politiet un- der okkupasjonen.	LITI
309. Enkelte politi- folk gikk inn i Nasjo- nal Samling.	---	”	LK17 EGOISTER TIL NS
310. Andre holdt seg utenfor,	---	”	LR21 PRESSET PO- LITI
311. til tross for trus- ler og press.	Det kostet noe for en politimann som ville holde seg utenfor poli- tiet.	”	”
312. Det gjaldt også flere av dem som kom til under krigen.	---	”	”
313. Det var i hvert tilstrekkelig motstand ved sandefjordspoliti- et til at det ble be- skyldt for å være ”helt i jøssingenes sold”.	En kilde til å vurdere graden av motstand ved sandefjordspoliti- et er NS-beskyldningen om at de var i jøssing- enes sold.	NS var misforøyd med politiets manglende lojalitet til partiet og okkupantene.	LK1 MEDLØPERNE
314. Om overbetjent Kristoffer Steinsholt het det i et lokalt NS- skriv fra 1943	---	” (begge topoi)	LHT1 KRONOLOGI
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om sam- funnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAK- GRUNN
			LK5 NS- UGJERNINGENE
315. at han var ”ed- derkoppen som sitter og dirigerer farten,	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenke- måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		NS uttrykte i sin inter- ne etterretningsvirk- somhet misnøye med politiets manglende lojalitet til partiet og okkupantene.	LK5 NS- UGJERNINGENE
316. men han er altfor smart for at det kan skaffes noen beviser mot ham”.	NS-rapportører foretok detaljerte vurderinger av de enkelte politi- menns opptreden i konflikten mellom ”jøssinger” og nyord- ningsfolk.	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenke- måte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		NS uttrykte i sin inter- ne etterretningsvirk- somhet misnøye med politiets manglende lojalitet til partiet og okkupantene.	LK5 NS- UGJERNINGENE
317. En annen ”opfø- rer seg som en pre-	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens	” (begge)

miejøssing”.		mennesker og tenke- måte nærmere.	
318. a) I alt burde seks mann, medregnet politimesteren, fjernes	Blant NS-erne var det ønsker om å fjerne illojale polititjenestemenn i Sandefjord.	NS var misforøyd med politiets manglende lojalitet til partiet og okkupantene.	"
b) ”av hensyn til sikkerheten innen politiet”.	---	” Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	"
319. Også lensmann Sandkleven i Sandar ble rapportert som NS-fiendtlig./	---	NS var misforøyd med politiets manglende lojalitet til partiet og okkupantene.	LR21 PRESSET POLITI
320. I politiets rekker ble det også drevet illegalt arbeid.	Det ble faktisk også drevet illegalt arbeid blant politifolk.	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen..	"
321. Konstabel Øyvind Ask måtte bøte med livet.	Illegalt arbeid blant politifolk kunne koste livet.	Det var farlig for en politimann å bedrive motstand under okkupasjonen.	" P9 HUSK HELTENE!
322. Det samme gjorde lensmannsbetjent Thorbjørn Waale.	---	”	" (begge)
323. Konstablene Asbjørn Østby og Dagfinn Knoph fikk langvarige fengelsopphold,	Illegalt arbeid blant politifolk i Sandefjord ble oppdaget i en rekke tilfeller.	”	"
324. mens Otto Sørli kom seg over til Sverige.	---	”	"
325. I den landsomfattende utrenskningen i politiet i 1943	Det forgikk en landsomfattende utrenskning i politiet i 1943.	”	LHT1 KRONOLOGI LR21 PRESSET POLITI
326. ble to mann fra Sandefjord tatt:	---	”	LR21 PRESSET POLITI
327. overbetjent Steinsholt og overkonstabel Oscar B. Nilsen.	---	” Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	" P9 HUSK HELTENE! E4 SOLID BAKGRUNN
328. Den første slapp med et kortvarig opphold på Grini på	Tyskerne og NS-myndighetene var såvidt humane at de	”	LR21 PRESSET POLITI

grunn av sin høye alder.	kunne gi kort fengelsstraff til en mann fordi han var av høy alder.		P9 HUSK HELTENE!
329. Nilsen satt først på Grini,	---	”	” (begge)
330. så i tysk konsentrasjonsleir inntil frigjøringen./	---	”	”
331. Blant politiets påtvungne oppdrag var kanskje medvirkningen under aksjonen mot jødene høsten 1943 det mest ubehagelige.	Vi må tro at den mest ubehagelige oppgaven for det norske politiet gjaldt jødeaksjonen høsten 1943.	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	LHT1 KRONOLOGI
		Politiets kanskje verste påtvungne oppdrag gjaldt jødene.	LR21 PRESSET POLITI LK18 POLITIET LØP MED
332. Politiet i Sandefjord fikk blant annet ordre om å være på utkikk etter jøder som oppholdt seg i distriktet.	---	Politiets kanskje verste påtvungne oppdrag gjaldt jødene.	LR21 PRESSET POLITI
			LK18 POLITIET LØP MED
333. Men politifolk fikk samtidig muligheter til å forutse faren for den jødiske familien på stedet, /kjøpmann Abel Lahn med kone og barn.	Politifolk i Sandefjord valgte å varsle den ene jødiske familien på stedet.	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	” (begge)
334. Lahn ble varslet om den forestående aksjonen mot jødene.	---	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	”
335. Som så mange andre i samme situasjon kunne han ikke fatte hvilken grusom skjebne som ventet.//	Den jødiske kjøpmann Lahn tok ikke advarsel tilstrekkelig alvorlig.	BYENs jødiske kjøpmann skjønte ikke hvilken fare han var i da han ble arrestert.	LK19 JØDENES TRAGEDIE
336. ””Vi lever jo i Norge,	Kjøpmann Lahn stolte på at han var beskyttet i Norge.	”	LHM1 ARKIVSMÅKBIT
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LK19 JØDENES TRAGEDIE
337. ikke i Tyskland’,	Kjøpmann Lahn kjente til hvor utsatte jødene var i Tyskland, og så Norge og Tyskland som svært forskjellige mht antisemittisme i 1943.	” (begge topoi)	” (begge)
338. er Lahns	---	BYENs jødiske kjøp-	LK19 JØDENES

reaksjon.		mann skjønnte ikke hvilken fare han var i da han ble arrestert.	TRAGEDIE
339. Hans tro på Norge som rettsstat kommer til å koste ham og hans to eldste sønner, Herman og Oscar, livet.	Han trodde på den norske rettsstaten under okkupasjonen, og det kostet ham og to sønner livet.	At BYENS jødiske kjøpmann nektet å skjønne hvilken fare han var i da han ble arrestert, kostet ham og to barn livet.	"
340. De blir arrestert den følgende dag,	---	"	"
341. unnlater å ta imot politiets tilbud om å få dem sendt til Sverige,	Politiet tilbød å sende Lahn og to sønner til Sverige.	"	"
342. og havner som så mange andre i gasskamrene."	---	"	"
343. {Groths manus, som her bygger på intervjuer med politifolk.} //	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
344. Cecilie Lahn og de to minste barna kom seg over til Sverige	---	Det var spillerom for både medløperi og motstand i politiet under okkupasjonen.	LK19 JØDENES TRAGEDIE LR21 PRESSET POLITI
345. og reddet livet./	---	"	" (begge)
346. Under krigen ble politiet mer enn de fleste stående "mellom barken og veden",	Vi skal huske på at politiet mer enn de fleste andre i det norske samfunnet ble plassert i et vanskelig krysspress.	Politiet var i særlig grad i klemme under okkupasjonen.	LR21 PRESSET POLITI
347. som det er sagt.	---	I en lokalhistorie behøver man ikke kildebelegge korte, trivielle sitater.	LHL4 DROPPE KILDE
348. Det var umulig å bli værende i jobben uten å utføre tjenester for tyskerne;	---	Politiet var i særlig grad i klemme under okkupasjonen.	LR21 PRESSET POLITI
349. samtidig var det altså mulig å bistå befolkningen.	---	"	"
350. Men også ellers var det vanskelig å tjene sitt brød og gjøre samfunnsnyttig arbeid uten at det kom okkupasjonsmakten til gode.///	Men ikke-NS-politimannens dilemma: At han til en viss grad måtte arbeide for tyskerne, gjaldt også andre yrkes- og samfunnsgrupper.	Også utenom politiet var mange i en klemme under okkupasjonen.	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTILPASNING
351. Hjulene i gang//	Vi skal nå lese om	Okkupasjonstiden var	R1

	hvordan hjulene ble holdt i gang i okkupasjonstidens Sandefjord og Sandar.	ikke bare sabotasje og heltedåd, men dreide seg like mye om å holde hjulene i gang.	
352. Stormaktskrigen og besettelsen av Norge har spesielt rammet vår by,	---	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		BYEN ble særlig hardt rammet økonomisk sammenliknet med andre byer.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK
353. som mer enn noen annen er avhengig av fangst- og handelsflåten,	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		BYEN ble særlig hardt rammet økonomisk sammenliknet med andre byer.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK
354. sa rådmann Finn Sandberg sommeren 1940.	Sandefjords rådmann kunne sommeren 1940 omtale verdenskrigen og okkupasjonen som en ytre begivenhet som rammet "vår by" særlig hardt.	BYEN ble særlig hardt rammet økonomisk sammenliknet med andre byer.	LHT1 KRONOLOGI PHL1 LOKALE SÆRTREKK
355. {Sandefjords Blad 4.7.1940.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
356. Angående næringslivet er det foruten lokalaviser og lokalhistorisk litteratur benyttet firmaregistre,	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
357. som finnes i Statsarkivet,	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
358. og fabrikktilsynets bedriftsfortegnelser for Sandefjord og arbeidstilsynets bedriftsfortegnelser for Sandar i kommunearkivet.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
359. Ang. jordbruk:	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
360. Vestfold Landbrukselskap, beretninger 1941-45	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
361. med bl.a. innbe-	Jeg bedriver vitenskap	---	"

retninger fra herredsgartner, herredsgro- nom og distriktsvete- rinær. }/	gjennom solide kilde- studier.		
362. Hvordan skulle Sandefjord og Sandar overleve	a) Sandefjordsfolk i 1940 måtte spørre seg om...	For historikeren er det viktig å sette seg inn i situasjonen til men- nesker i fortiden.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
	b) Vi skal nå se hvor- dan Sandefjord/Sandar overlevde.	DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst un- der okkupasjonen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
363. når den økono- miske hovedpulsåren var kuttet av?	Sandefjords/Sandars spesielle utfordring lå i at inntektene fra fangst- og handelsflå- ten plutselig falt bort.	BYEN ble særlig hardt rammet økonomisk sammenliknet med andre byer.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK
		---	LK11 SJØFARTS- DISTRIKTET SÅR- BART
364. Hvalfangere og sjøfolk hadde nok be- skjeftigelse,	De mange hvalfanger- ne og sjøfolkene fra distriktet hadde rett nok arbeid.	DISTRIKTET mistet skatteinntektene fra uteseilere og fangst- folk.	" (begge)
365. der de seilte i farlig farvann uten å kunne komme hjem.	---	"	"
366. Men inntektene av fangst og frakt fløt ikke lenger inn til byen og distriktet.	---	"	"
367. Lokale handels- menn og håndverkere nøt ikke godt av fangstflåtens bestil- linger.	At fangstflåten for- svant, innebar at mye av det øvrige nærings- livet mistet bestilling- er.	Næringslivet på land manglet bestillinger fra fangstflåten.	"
368. Skipsverftet, distriktets største ar- beidsplass,	---	"	"
369. hadde mistet sin faste kunde i hval- fangerflåten.	Ett eksempel på en bedrift som mistet be- stillinger er Framnæs.	"	"
370. Annen industri slet med å få tak i ma- terialer og råvarer./	Som følge av krigen, manglet endel industri materialer og råvarer.	Industrien manglet materialer og råvarer.	LK10 KRIGEN KOS- TET
371. Men frykten var overdrevet.	Den frykt som ble ut- trykt gjennom spørs- målet om hvordan S/S skulle overleve «var overdrevet».	Frykten for økonomisk kollaps for DISTRIK- TET var overdrevet.	LR5 DET MESTE SOM FØR
372. Da krigen kom, var det registrert om	La oss først se på yr- kesbeskjeftigelsen. Da krigen kom, ...	Antall sysselsatte er et godt mål på økono- misk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONO- MI+TALL

lag 350 arbeidsledige i Sandefjord og Sandar.		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
		Alt i alt gikk det bra med sysselsettingen under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
373. I juli var dette steget til vel 800.	Antallet arbeidsledige steg kraftig de første krigsmånedene.	"	"
374. Året etter så det minst like ille ut,	Antallet arbeidsledige var enda høyere etter det første året med okkupasjon.	"	"
375. med 850 ledige i mai.	---	"	"
376. Men etter noen års okkupasjon forsvant arbeidsledigheten helt.	---	"	"
		DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen.	"
377. Hjulene kom i gang.	---	"	LR1 FIENDER FELLES INTERESSER
378. og det største drivhjulet var selve okkupasjonsmakten./	Okkupasjonsmakten sørget for økonomisk framgang i distriktet.	Okkupasjonsmaktens behov sørget for økonomisk framgang i DISTRIKTET.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
379. Tyskerne skulle ha bygninger og anlegg.	---	"	"
380. fra brakker til fort og festningsverk.	---	"	"
381. Selv om det kom bedrifter og folk utenfra,	---	"	"
382. ga det også arbeid til lokale entreprenører og bygningsarbeidere.	---	"	"
383. Et nytt brakkebyggingsfirma i Sandefjord hadde i 1941 43 ansatte.	Det ble etablert en ganske stor bedrift i Sandefjord for å bygge brakker for tyskerne.	"	LHT1 KRONOLOGI
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONOMI+TALL
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN

384. Det var likevel småtteri mot firmaet som i 1941 sto for fjellsprenning og anlegg i Folehavna for Wehrmachts regning.	Det ble etablert en svært stor bedrift som drev fjellsprenning for å bygge tyske militæranlegg.	”	LHT1 KRONOLOGI
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
385. Det hadde da over to hundre ansatte. /	Fjellsprenningsfirmaet som arbeidet for Wehrmacht hadde over to hundre norske ansatte.	Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONOMI+TALL
		Okkupasjonsmaktens behov sørget for økonomisk framgang i DISTRIKTET.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
386. Det var flere slike selskaper.	---	”	”
387. Noen kom til under okkupasjonen.	Ikke alle firmaer som arbeidet for okkupasjonsmakten var nye.	”	”
388. Andre vokste seg store,	---	”	”
389. som det entreprenørfirmaet som ble registrert i 1937 med ti arbeidere,	Ett av firmaene som vokste kraftig takket være okkupasjonen var et entreprenørfirma som var etablert tre år før okkupasjonen.	”	”
		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONOMI+TALL
390. og i 1943 hadde over hundre.	---	” (begge topoi)	LHT1 KRONOLOGI
391. Det arbeidet direkte under den tyske organisasjonen Todt,	Den raskt voksende entreprenørbedriften arbeidet direkte under tysk kommando.	Okkupasjonsmaktens behov sørget for økonomisk framgang i DISTRIKTET.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
392. og var med på en rekke store bunkersanlegg og andre bygningsarbeider,	Den raskt voksende entreprenørbedriften bygde mye for tyskerne.	”	”
393. slik som oppbygging av prøvehall for Daimler Benz flyfabrikk på konsul Christensens eiendom.	Den raskt voksende entreprenørbedriften bygde blant annet militærflyhangar på Christensens eiendom.	”	”
394. Helt ute i Rygge i Østfold var dette firmaet i virksomhet for tyskerne.	Det raskt voksende entreprenørfirmaet fikk oppdrag for tyskerne langt utenfor Sandefjord.	”	”
395. I løpet av krigen skal det ha hatt arbeid for til sammen to og en halv million kroner./	Den samlede omsetning for entreprenørbedriften var betydelig gjennom okkupasjonsårene.	”	”
			LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD

396. Steinindustrien fikk på sin side kontrakt på leveranser til Tyskland.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
397. I 1943 ble det registrert 15 ansatte i Larvikit steinbrudd på Haneholmen	---	”	”
		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHT1 KRONOLOGI LHM9 ØKONOMI+TALL
398. og 77 ansatte i Sandar for firmaet Norsk Stenindustri./	Steinindustrien sysselsatte ca 100 mann, hovedsaklig for å levere stein til Tyskland.	” (begge topoi)	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
			LHM2 FORTIDENS BEGREPER
399. Samtidig var det fullt opp å gjøre på Framnæs mek. Værksted.	Det viste seg at det tross bortfallet av den sandefjordske flåten var nok av oppdrag til Framnæs.	Okkupasjonsmaktens behov sørget for økonomisk framgang i DISTRIKTET.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
400. Arbeidsstyrken var omtrent som i årene før krigen,	---	”	”
		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONOMI+TALL
401. med et årlig gjennomsnitt på 800-900 mann.	---	” (begge topoi)	” (begge)
402. De kunne ikke unngå å arbeide for tyskerne,	Framnæs-arbeiderne kunne ikke unngå å gjøre tyskerarbeid.	Mange var pent nødt til å utføre tyskerarbeid.	LR7 TILPASNING NØDVENDIG
403. som helt la beslag på verkstedets kapasitet.	All Framnæs' kapasitet gikk med til oppdrag for tyskerne.	”	”
404. Først og fremst ble verkstedet brukt til reparasjoner og vedlikehold.	---	Okkupasjonsmaktens behov sørget for økonomisk framgang i DISTRIKTET.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
405. Men det ble også levert åtte vaktskip av hvalbåttypen	Det ble bygd skip for den tyske marinen på Framnæs.	”	”
406. og dessuten en slepedamper./	---	”	”
407 a Men også den industrien som stou utenfor tyskeres direkte kontroll, holdt virksomheten oppe. /	Ikke bare bedrifter som var mer uavhengige av tyskerne, klarte seg.	Også industri som ikke drev tyskerarbeid i DISTRIKTET klarte seg stort sett bra under okkupasjonen.	”
407 b Noen bedrifter gikk nok noe tilbake,	Noen bedrifter gikk tilbake, men ikke dramatisk.	”	LR5 DET MESTE SOM FØR
408. som Sandefjords Skofabrikk.	---	”	”
409. Den hadde like-	---	”	LHT1 KRONOLOGI

vel så mange som sytti i arbeid i 1943.		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LHM9 ØKONOMI+TALL
410. Andre gikk snarere framover,	Andre bedrifter gikk framover i okkupasjonstida, men ikke dramatisk.	” (begge topoi)	LR5 DET MESTE SOM FØR
411. i hvert fall når det gjaldt arbeidskraft.	Framgangen gjaldt ikke minst antall ansatte, som altså økte.	”	”
412. Sandar Fabrikker, som produserte for margarinindustrien,	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
413. hadde 95 ansatte i 1943 mot 75 rett før krigen.	---	”	LHT1 KRONOLOGI
414. a) Samlet beskjeftiget de større industribedriftene utenom Framnæs vel så mange som før krigen	Ser vi bort fra Framnæs, sysselsatte Sandar- og Sandefjordsindustrien flere under krigen enn før.	Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand. DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst økonomisk under okkupasjonen.	LHM9 ØKONOMI+TALL LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
-b) – samlet om lag tre hundre.	---	”	”
415. Bare mindre bedrifter med noen få ansatte, som margarinfabrikken, gikk nedenum./	Kun småbedrifter gikk dukken under okkupasjonen.	”	”
416. Modernæringen, jordbruket, fikk økt betydning.	a) Jordbruket kan betraktes som modernæringen i samfunnet.	Jordbruket er samfunnets modernæring.	”
	b) Jordbrukets betydning økte under krigen.	Jordbrukets betydning økte under krigen.	
417. Ikke bare gjorde krigen det nødvendig med økt selvforsyning av jordbruksvarer.	Jordbrukets betydning økte gjennom økt behov for selvforsyning.	Jordbrukets betydning økte gjennom økt behov for selvforsyning.	”
418. Også de ubudne gjestene skulle forsynes.	Jordbrukets betydning økte fordi okkupantene måtte ha mat.	Jordbrukets betydning økte gjennom okkupantenes behov.	”
419. Gårdbrukernes status og stilling ble hevet.	---	Jordbrukets betydning økte under krigen.	”
420. Gjeldskrisa ble et fjernt, ubehagelig minne.	Gjeldskrisa, som mange steder i Norge hadde gitt grunnlag for	”	”

	NS, forsvant fullstendig fra jordbruket under okkupasjonen.	Jordbruket sa farvel til gjeldskrisa under krigen.	
421. Men det var også skranker for produksjonen.	Jordbrukets situasjon var likevel ikke problemfri under okkupasjonen.	Jordbrukets situasjon var ikke problemfri under okkupasjonen.	LK10 KRIGEN KOSTET
422. Det ble mangel på arbeidskraft,	---	”	”
423. selv om det ble tvangsutskrevet folk til jordbruksarbeid.	---	NS tvangsutskrev folk til jordbruket under okkupasjonen. Jordbrukets situasjon var ikke problemfri under okkupasjonen.	”
424. Traktorer sto stille på grunn av bensinmangel,	---	”	”
425. og tyskerne beslagla gårdshester.	---	”	”
426. Det var lite kunstgjødsel å få,	---	”	”
427. og jorda ble utpint. /	---	”	”
428. Mens nytt land ble lagt under ploegen,	Det ble drevet nydyrking under krigen.	”	”
429. ikke minst som følge av påbud om utvidelse av det dyrkede arealet,	Okkupantene og NS påbød nydyrking under krigen.	” NS ga bøndene særegne påbud under okkupasjonen.	”
430. gikk melkeproduksjonen tilbake.	Tross nydyrking gikk melkeproduksjonen tilbake under krigen.	Jordbrukets situasjon var ikke problemfri under okkupasjonen.	”
431. Fôrmangel og dårlige erstatninger som cellulose og sildemel førte til mer sykdom	---	”	”
432. og til mindre melkemengde.	---	”	”
433. Det var normalt mot slutten av krigen at ei god melkeku ga 25 prosent mindre enn den hadde gjort før tyskerne kom./	---	” Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
434. Hjulene ble holdt i gang,	Oppsummert kan vi si at hjulene i de ulike	DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE

	næringene på land ble holdt i gang under okkupasjonen.	Okkupasjonstiden var ikke bare sabotasje og heltedåd, men dreide seg like mye om å holde hjulene i gang.	LR1 FIENDER FELLES INTERESSER
435. i en grad som altså gjorde gjeldskrise og arbeidsløshet til spøkelser fra fortida.	Hjulene ble holdt såvidt godt i gang i okkupasjonstida at både gjeldskrise og arbeidsløshet var blitt en saga blott.	" (begge topoi)	" (begge)
436. Det var nødvendig for å berge liv og levestandard,	Å holde hjulene i gang var nødvendig for den norske befolkningen.	Å holde hjulene i gang var til folkets beste.	"
437. men innebar samtidig hjelp til fienden	Å holde hjulene i gang innebar også å hjelpe fienden.	Å holde hjulene i gang var til okkupantens beste.	LR7 TILPASNING NØDVENDIG
438. som hadde tatt landet med våpenmakt.	Etter det som her er sagt om framgang under okkupasjonen, må vi minne om at tyskerne var en fiende som hadde tatt Norge med våpenmakt.	Historikeren bør både minne om fellesinteressene mellom okkupant og okkupert og understreke det illegitime ved okkupasjonen.	LK9 FESTUNG NORWEGEN
439. Egentlig var det umulig å trekke skarpe skiller her,	Det verken var eller er mulig å trekke skarpe skiller mellom hva slags næringsvirksomhet som var å anse som tyskerarbeid i den forstand at det tjente tyskerne.	Skillet mellom tyskerarbeid og patriotisk arbeid er umulig å trekke for okkupasjonstidens vedkommende.	LR11 UMULIG MORALSK GRENSE-LINJE
440. for knapt noe arbeid var betydningsløst	---	"	"
441. sett med det nye herrefolkets øyne.	Hvis vi skal innta okkupantenes synspunkt, var alt produktivt arbeid i det okkuperte landet viktig.	"	"
		For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synspunkter.	LHM8 VEKSLENDE SYNSVINKLER
		De tyske okkupantene så på seg selv, og opptrådte som, herrefolk.	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
442. Og dypest sett hadde både okkupant og okkupert en felles interesse	---	Det var dype fellesinteresser mellom okkupant og okkupert.	LR1 FIENDER FELLES INTERESSER
443. i å opprettholde samfunnslivet uten for mange rystelser og problemer./	---	"	"

444. Men mye av den landbaserte virksomheten i Sandefjord og omegn hadde også klar militær betydning for tyskerne.	En ren harmonimodell hvor okkupant og okkupert tildeles felles interesser av alt produktivt arbeid holder ikke når vi trekker inn virksomhet som klart gagnet tyskerne militært.	En hake ved tesen om fellesinteressen okkupant/okkupert er at de okkupertes arbeid tjente okkupantene militært.	"
445. Det gjaldt arbeidet på Framnæs,	Arbeidet på Framnæs gagnet tyskerne direkte militært.	"	"
446. der det imidlertid ble drevet stille sabotasje:	Mange Framnæs-ansatte drev imidlertid «stille sabotasje».	Det betenkelige ved tyskerarbeidet på Framnæs ble balansert gjennom stille sabotasje.	LK13 FLERTALL ANSTENDIG
447. en gjorde ikke mer enn strengt tatt nødvendig for å unngå represalier.	a) Samtlige Framnæs-ansatte gjennomførte en stilltiende "gå sakte-aksjon" under okkupasjonen. b) En vesentlig mengde Framnæs-ansatte gjennomførte en stilltiende "gå sakte-aksjon" under okkupasjonen.	"	"
448. Samtidig strømmet hundrevis av arbeidsvillige til godt betalt anleggs- og befestningsarbeid.	Blant arbeidsfolk i distriktet manglet ikke på vilje til å delta i tyskernes arbeid med militære anlegg og festninger.	Det direkte tyskerarbeidet var omfattende.	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTILPASNING
449. Noen var ledige bygningsarbeidere,	---	Det direkte tyskerarbeidet var motivert av arbeidsledighet.	"
450. andre sjøfolk og hvalfangere som ikke kom ut,	---	"	"
451. eller det var folk som av andre grunner ikke hadde noen jobb å gå til.	Flertallet av dem som tok tyskerarbeid var av ulike grunner arbeidsledige.	"	"
452. Men det fantes også dem som forlot sitt gamle arbeid,	Enkelte arbeidsfolk forlot imidlertid sitt gamle arbeid for å utføre tyskerarbeid.	Det direkte tyskerarbeidet var dels motivert av ønsket om personlig vinning.	LR9 UANSTENDIG MINDRETALLSTILPASNING
453. drevet av ønsket om bedre kår.	Motivet for dem som valgte tyskerarbeid blant flere muligheter var å få bedre kår.	"	"
454. Ikke minst var det mange dårlig be-	Blant dem som aktivt valgte tyskerarbeid	"	"

talte skogs- og jordbruksarbeidere	finner vi mange dårlig betalte landbruksarbeidere.		
455. som begynte på anleggene./	---	”	”
456. Okkupasjonstida hadde sin egen økonomi,	Okkupasjonstidas økonomi hadde en egen dynamikk.	Okkupasjonen innebar en ny økonomisk orden.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
457. med tysk diktat og tyske lokketoner bakom.	Dels ble folk diktert av tyskerne, dels ble de lokket til innsats.	Okkupasjonstidas nye økonomiske orden innebar blanding av kommandoøkonomi og økt mengde offentlige oppdrag.	”
458. Men næringslivet måtte samtidig streve	Tross delvis framgang hadde næringslivet mye å streve med under okkupasjonen.	I den nye økonomiske orden inngikk også material- og råvareknapphet.	”
459. med en situasjon der materialer og råvarer ble stadig knappere.///	---	”	”
460. <i>Surrogatøkonomi//</i>	Vi skal nå lese om hvordan folk etablerte en egen økonomi av erstatningsvarer.	Befolkning og næringsliv etablerte en egen økonomi av erstatningsvarer under okkupasjonen.	LK14 NØD LÆRER...
461. Høsten 1941 kunne nysgjerrige se og høre den vesle motorskøyta ”Fram” fra Skien tøffe rundt på Sandefjords havn.	---	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE! LHT1 KRONOLOGI
462. Her foregikk utprøving av Corneliusens nye generator for båter.	---	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	LK14 NØD LÆRER... P2 LA SCENEN FORTSETTE!
463. Denne ”CMV Universal”-generatoren kunne monteres både på personbiler, lastebiler - og altså båter.	---	”	” (begge)
464. Den gikk både på trekull- og vedbrensel.	---	”	LK14 NØD LÆRER...
465. Knott kaltes de små, tørre trebitene som ble brukt i generatorer./	---	”	”
466. Krigstida gjorde det nødvendig med nye løsninger.	Mangelen på råstoffer og utstyr under okkupasjonen krevde nye	Befolkning og næringsliv etablerte en egen økonomi av ers-	”

	løsninger på mange felter.	tatningsvarer under okkupasjonen.	
467. Corneliussens mek. verksted hadde tidligere hatt hvalfangerne som hovedkunde.	Næringslivets omstillingsevne gjaldt ikke bare innretningen på okkupantenes behov.	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	"
468. Nå innrettet verkstedet seg mot et nytt, ekspanderende marked.	---	"	"
469. Det ble stadig vanskeligere å få tak i og få lov til å bruke bensin.	---	"	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
470. I stedet måtte en ta i bruk disse generatorene,	---	"	"
471. en slags ovner der knott eller trekull dannet brennbar gass.	---	"	"
472. Corneliussen begynte med gassgeneratorer for biler allerede i 1940.	---	"	"
473. Den nye typen, "Universal",	---	"	LHT1 KRONOLOGI
474. hadde store muligheter ifølge Sandefjords Blad,	---	"	LK14 NØD LÆRER...
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
			LK14 NØD LÆRER...
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
		"	"
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	(begge)
		Bedrifter i DISTRIKTET klarte brasene!	E4 SOLID BAKGRUNN
			LHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
475. ved at den gikk like bra på flere slags kjøretøy	---	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LK14 NØD LÆRER...
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
476. og med forskjellig slags brensel.	---	"	"
			(begge)
477. {Sandefjords Blad 3.10 og 4.10.1941.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
478. For framstillingen nedenfor vises ellers spesielt til Sandefjords Blad 14.12 og	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"

22.12.1940, 20.7, 3.11 og 17.12.1941, 9.6 og 20.8.1942 og <i>Sandefjords Presse</i> 11.9 og 19.10.1943, 10.1, 24.2 og 29.2.1944, 9.2.1945, foruten lokalhistorisk litteratur og tidligere nevnte firmaregistre og bedriftsfortegnelser. }/			
479. En slik tilpasning måtte til for å holde industrien gående.	Det var nødvendig for industrien å tilpasse seg den drastisk endrede råstofftilgangen ved nye oppfinnelser.	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LR7 TILPASNING NØDVENDIG
480. Andre bedrifter holdt seg til sine gamle markeder,	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
481. men fant fram til nye produkter eller framstillingsmåter.	En annen måte å tilpasse seg den endrede råstofftilgangen på var å finne nye produkter og/eller framstillingsmåter.	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
482. Da det ble vondt om lær,	---	”	” (begge)
483. begynte Sandefjord Skofabrikk med sin ”spareknott” - skotøy med trebunner.	---	”	”
484. Det fikk ”ben å gå på”,	Det manglet ikke på optimistisk munterhet i den offentlige omtalen av surrogatøkonomien.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere. Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LHM1 ARKIVSMÅKBIT LK14 NØD LÆRER...
		Bedrifter i DISTRIKTET klarte brasene!	LHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
485. sa disponert Einar Hasle i 1941.	---	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LHT1 KRONOLOGI LK14 NØD LÆRER...
486. Jotun begynte på sin side å fabrikere maling og lakk av erstatningsråstoffer.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
487. Velkjent ble Vernol-lakken,	---	”	” (begge)

488. som slo godt an i en lakketom tid./	Den etablerte industrien ble lenge husket for sine kreative løsninger på råstoffkrisen.	”	”
		Bedrifter i DISTRIKTET klarte brasene!	LHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
489. Samtidig forsøkte fantasifulle folk å skape bedrifter og arbeidsplasser med nye produkter.	Også kreative enkeltpersoner satte i gang ny virksomhet innen surrogatøkonomien.	Mange prøvde seg på nyetableringer innen surrogatøkonomien under okkupasjonen.	LK14 NØD LÆRER...
490. Til den første krigsvinteren ble det konstruert en brenselssparer	---	”	”
491. som skulle øke effektiviteten ved fyring i koksøvner,	---	”	”
492. og som ifølge Sandefjords Blad ”ganske sikkert kommer til å revolusjonere fremtidens ovnsbygging”.	Endel av krigstidens kreativitet sørget for energiøkonomiserende oppfinnelser.	”	”
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKKEBIT
493. Det ble visst ”meget god avsetning” for en slik brenselssparer./	---	Mange lyktes godt med nyetableringer innen surrogatøkonomien under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
		Bedrifter i DISTRIKTET klarte brasene!	LHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
494. I 1942 kom Iso-lyd-fabrikken på Hasle,	---	Mange prøvde seg på nyetableringer innen surrogatøkonomien under okkupasjonen.	LHT1 KRONOLOGI LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
495. som skulle framstille isolasjons- og bygningsplater av torvstrø.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
496. Det ble såpass virksomhet at bedriften fikk åtte ansatte.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
		Antall sysselsatte er et godt mål på økonomisk-sosial tilstand.	LK14 NØD LÆRER... LHM9 ØKONOMI+TALL
497. Men det gikk nok nedover,	---	Ikke alle surrogatøkonomiske nyetableringer lyktes.	LK14 NØD LÆRER...
498. for i 1944 var det ikke lenger noen virk-	Det finnes eksempler på at nye, kreative	”	LHT1 KRONOLOGI

somhet her./	virksomheter måtte nedlegges etter en tid under okkupasjonen.		LK14 NØD LÆRER...
499. Gimle Mineralvannfabrikk fant en nisje med sin saftpressing.	---	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
500. Det begynte så smått sommeren 1940,	---	”	LHT1 KRONOLOGI
501. men seinere ble det utvidelser og modernisering.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
502. Folk fikk jo ikke mer sukker enn at det rakk til syltetøy, framholdt fabrikkens folk,	---	”	” (begge)
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
503. så her var en mulighet til å ta vare på bær og vitaminer.	Endel av krigstidens kreativitet sørget for helsemessig gunstige nyvinninger.	”	”
		Endel av krigstidens kreativitet sørget for helsemessig gunstige løsninger.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
504. I pasteurisert tilstand kunne usukret saft holde seg i årevis.	---	” (begge topoi)	” (alle)
505. Seinere manglet husmødrene også sukker til å sylte med,	---	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
506. og det hjalp på bedriftens omsetning./	---	”	” (begge)
507. Krigstidas knapphet skapte også marked for lompebakerier.	---	Mange lyktes godt med nyetableringer innen surrogatøkonomien under okkupasjonen.	”
508. I 1944 var det fire lompebakerier,	---	”	LHT1 KRONOLOGI LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...
509. som til sammen leverte tre tusen lomper daglig.	---	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE LK14 NØD LÆRER...

510. Her fikk en bruk for poteter som ikke kunne spises på annen måte.	Krigstiden ga ofte bedre ressursutnyttelse.	”	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE(/LK14 NØD LÆRER...)
		Endel av krigstidens kreativitet sørget for hva vi i dag vil regne som økologisk gunstige løsninger.	LK14 NØD LÆRER...(/LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE)
511. Siden lompene ble solgt uten rasjoneringsmerker,	---	Mange lyktes godt med nyetableringer innen surrogatøkonomien under okkupasjonen.	LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
			LK14 NØD LÆRER...
512. ble de for mange et kjærkomment tilskudd til brødrasjonen.	---	”	” (begge)
513. En enda større ”publikumstreffer” var meieriets grøtstasjon,	---	”	”
514. som i 1945 serverte opp til 1500 porsjoner grøt om dagen./	---	”	LHT1 KRONOLOGI
			LR2 INGEN ØKONOMISK ULYKKE
			LK14 NØD LÆRER...
515. Gamle ting måtte utnyttes til siste slutt,	Nøden tvang fram en praksis hvor man utnyttet gamle ting så lenge som overhodet mulig.	Endel av krigstidens kreativitet sørget for hva vi i dag vil regne som økologisk gunstige løsninger.	” (begge)
516. og det ble godt med jobber for byens håndverkere.	Reparasjonsbehovet ga mange jobber for Sandefjords håndverkere.	”	”
		DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen.	”
517. Ikke minst arbeidet skreddere og sydamer på spreng med omsying og reparasjon av tøy. /Sykkelreparatørene hadde hendene fulle.	---	” (begge topoi)	”
518. Et firma reparerte gummidatostempler.	---	”	”
519. Det var til og med en ”dukkeklinikk”	---	”	”
520. som tok imot skadde celluloiddukker.	Vi skal ikke tro at alt som ble reparert var rene nødvendighetsar-	”	”

	tikler.		
521. Nye var jo ikke å få kjøpt./	---	”	”
522. Krigstida ga impulser til nye metoder, produkter og bedrifter.	---	Mange måtte omstille seg til surrogatøkonomi under okkupasjonen.	”
523. Men i det store og hele ble næringslivet i Sandefjord og Sandar lite forandret.	Tross alt som er sagt om omstillinger og nyutvikling ble næringslivet i distriktet grunnleggende lite forandret.	Tross omstilling og nyetableringer forble næringslivet i DISTRIKTET lite forandret på grunn av okkupasjonen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
524. Førkrigstidas industribedrifter forble dominerende.	De gamle industribedriftene fortsatte å dominere tvers gjennom okkupasjonen.	”	”
525. Ett tiltak ”av den største betydning for sandefjordsdistriktet” ble skrinlagt.	---	”	”
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
526. Det var planene om å anlegge Det norske Bomullsspinneri,	---	”	LR5 DET MESTE SOM FØR
527. som skulle gi 300-400 nye arbeidsplasser i Sandefjord.	En plan om å opprette en stor, ny bedrift i en helt ny næring, bomullsspinning, måtte skrinlegges.	”	”
528. I spissen sto Anders Jahre,	Bak den skrinlagte planen om bomullsspinneri stod Anders Jahre.	Også Jahre har mislyktes med et stort prosjekt i DISTRIKTET.	”
529. og ordførerne både i Sandefjord og Sandar var med.	a) Anders Jahre samarbeidet godt med de rent NS-innsatte ordførerne under krigen. b) Anders Jahre samarbeidet godt med de NS-innsatte, men opprinnelig folkevalgte ordførerne under første del av okkupasjonstiden.	” Jahre samarbeidet godt med okkupasjonstidens ordførere.	”
530. Det var neppe noen tilfeldighet at det kom opp slike planer i	---	Tross omstilling og nyetableringer forble næringslivet i DIST-	”

Sandefjord,		RIKTET lite forandret på grunn av okkupasjonen.	LHL1 LOKALE SÆRTREKK
531. bemerket Aftenposten:	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	" (begge)
532. "Sandefjord har jo i lengere tid ... sett den mulighet i øinene at hvalfangsten vil ta av	Jahres og ordførernes plan om et stort bomullsspinneri hadde troelig sammenheng med en selvinnstikk om at hvalfangsten var på vei tilbake.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKBIT
		Hvalfangstens kommende krise ble forutsett under okkupasjonen.	LHL1 LOKALE SÆRTREKK
533. og at byen og distriktet må søke erstattning i annen virksomhet."/	---	"	" (begge)
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	
534. For den kommunale virksomheten ble denne skrekkevisevisjonen til virkelighet:	Mens næringslivets skrekkevisevisjoner ikke ble virkelighet, ble i alle fall én slik til bitter virkelighet for kommunenes virksomheter.	De to kommunene mistet vesentlige inntekter.	LK11 SJØFARTSDISTRIKTET SÅRBART
535. En måtte greie seg uten inntektene fra skipsfarten og hvalfangsten.	Den realiserede skrekkevisevisjonen var at inntektene fra skipsfart og hvalfangst plutselig uteble.	"	"
536. Hvordan skulle det gå?///	a) Både befolkning og kommuneledelse må ha spurt seg hvordan kommunene skulle greie seg med den drastiske inntektssvikten.	De økonomisk ansvarlige i kommunene hadde god grunn til bekymring da okkupasjonen startet.	"
	b) Vi skal nå se hvordan våre to kommuner håndterte den drastiske inntektssvikten.	De to kommunene i DISTRIKTET klarte seg alt i alt bra tross drastisk inntektssvikt under okkupasjonen.	
537. På kommunalt lavgir//	Sandar og Sandefjord kommune måtte redusere sin virksomhet betydelig under okkupasjonstiden.	De to kommunene i DISTRIKTET klarte seg alt i alt bra tross drastisk inntektssvikt under okkupasjonen, ved å holde et lavt aktivitetsnivå.	"
			LR5 DET MESTE SOM FØR
538. "Bortsett fra de krigsherjede strøk kan man vel nesten si at	---	BYEN ble i starten av okkupasjonstiden særlig hardt rammet øko-	PHL1 LOKALE SÆRTREKK

Sandefjord er den by i landet som verst har fått føle krigen,”		nomisk sammenliknet med andre byer.	LK11 SJØFARTS-DISTRIKTET SÅRBART
539. sa ordfører Nils Tholfsen i 1941.	Den NS-innsatte ordføreren i Sandefjord betegnet byen som i særklasse rammet av krigen etter ett års okkupasjon.	”	LHT1 KRONOLOGI
540. I det siste førkrigsåret hadde hvalfangere og sjøfolk betalt 10 prosent av kommuneskatten i Sandefjord,	---	BYEN mistet skatteinntektene fra uteseilere og fangstfolk. Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	LK11 SJØFARTS-DISTRIKTET SÅRBART " E4 SOLID BAKGRUNN
541. mens rederiene hadde stått for om lag 38 prosent.	I 1939 hadde rederier, hvalfangere og sjøfolk sørget for 48 prosent av skatteinngangen i Sandefjord.	BYEN mistet de helt sentrale skatteinntektene fra rederiene.	LK11 SJØFARTS-DISTRIKTET SÅRBART
542. Til sammen hadde hvalfangst og skipsfart løftet nesten halvparten av den kommunale skattebyrden.	---	Tapet av skatteinntektene fordi fangst- og skipsfartsinntektene falt bort, var meget omfattende i BYEN.	"
543. Bortfallet av skatteinntekter fra disse næringene kostet kommunen 800 000 kroner,	De 48 prosentene beløp seg til 800 000 kroner.	”	"
544. hadde rådmannen regnet ut.	---	I starten av okkupasjonstiden var det sterk kommunal bekymring over bortfallet av skatteinntekter.	"
545. Det var snaut 30 prosent av budsjettet.	---	Tapet av skatteinntektene fordi fangst- og skipsfartsinntektene falt bort, var meget omfattende.	"
546. Enda var ikke ringvirkningene til industri, håndverk og handel regnet med./	I tillegg til bortfallet av 30 prosent av kommunebudsjettet i Sandefjord kom ringvirkningene av sjøfartsnæringenes bortfall.	I tillegg til bortfallet av skatteinntekter kom ringvirkninger av sjøfartsnæringenes bortfall.	"
547. I Sandar talte ordfører Kristian Laugom en ”kolossal	Også i Sandar var det en sterk svikt i skatteinngangen.	BYGDA mistet skatteinntektene fra uteseilere og fangstfolk.	"

svikt" i ligningsresultatet.			
548. Vel hadde ikke bygda en slik rekke rederier som byen.	Den sterke svikten i Sandars skatteinngang kom på tross av at man ikke hadde slike store rederier som i bykommunen.	I motsetning til i BYEN var det tapet av skatteinntekter fra sjø- og fangstfolk som veide tyngst i BYGDA.	"
549. Men offiserer og mannskap i sjøfart og hvalfangst var for inntektsåret 1939 oppført med over 800 000 kroner i kommuneskatt.	I 1939 kom det inn et like stort skattebeløp fra den maritime virksomhet i Sandar som i Sandefjord.	"	"
550. Det var 43 prosent av herredets skatteinntekter utenom rederiene.	---	Tapet av skatteinntektene fordi fangst- og skipsfartsinntektene falt bort, var meget omfattende i BYGDA.	" (begge)
551. Ja, bortimot 70 prosent av kommunens inntekter kom på en eller annen måte fra hvalfangsten,	---	"	"
552. ble det sagt i 1939.	Vi har ikke sikre kilder, men det ble påstått i 1939 at 70 prosent av kommunens inntekter stammet fra hvalfangsten.	"	LK11 SJØFARTSDISTRIKTET SÅRBART
		For historikeren er det viktig å uttrykke tvil når det ikke foreligger full sikkerhet om faktiske forhold.	LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD
553. {Det vises til <i>Sandefjords Blad</i> 4.7.1940, 14.3, 19.3, 3.5, 7.5, 16.5. 15.7, 23.8 og 3.9.1941.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
554. Foruten lokalaviser bygger framstillingen nedenfor særlig på budsjetter for Sandefjord og Sandar og kommuneforhandlingene for Sandefjord, samt kommunale forhandlingsprotokoller - i kommunearkivet, foruten økonomisk statistikk fra NOS statistisk årbok.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
555. Det var ikke	Krigstiden gjorde at	De to kommunene tap-	LK11 SJØFARTS-

lenger snakk om det rike Sandefjord og Sandar.	man ikke lenger kunne snakke om Sandefjord og Sandar som eksepsjonelt rike i landsmålestokk.	te stillingen som de rike kommunene.	DISTRIKTET SÅRBART
556. I skatteligningen for 1941/42,	---	BYEN tapte stillingen som den rike kommunen.	LHT1 KRONOLOGI
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
557. som altså bygde på inntektsåret 1940,	---	”	LHT1 KRONOLOGI
558. lå antatt inntekt per innbygger i Sandefjord for første gang i manns minne under landsgjennomsnittet.	Inntekten per innbygger lå i 1940 plutselig under landsgjennomsnittet.	”	LK11 SJØFARTSDISTRIKTET SÅRBART
559. Formuen lå fremdeles riktignok noe over.	---	BYEN tapte et stykke på vei stillingen som den rike kommunen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
560. Ennå lå Sandefjord på topp når det gjaldt skatteinngang per innbygger.	---	”	”
561. Men i de siste okkupasjonsårene falt Sandefjord også her under gjennomsnittet.	Skatteinngangen i Sandefjord ble relativt sett dårligere i løpet av okkupasjonsårene.	BYEN tapte i de siste okkupasjonsårene stillingen som den rike kommunen.	LK11 SJØFARTSDISTRIKTET SÅRBART
562. som en fattig fetter blant Norges byer./	Fra å være Rike Sandefjord ble byen Fattige Sandefjord.	”	”
563. Det måtte en ”radikal omlegging” til,	---	Kommunen viste evne til omstilling i de trange okkupasjonsårene.	LLR4 IKKE NSVANSTYRE
564. sa rådmann Sandberg,	---	”	”
565. som så hvor det bar i 1941.	Rådmannen anbefalte i 1941 en ”radikal omlegging”.	”	LHT1 KRONOLOGI
			LLR4 IKKE NSVANSTYRE

566. Og radikalt måtte det vel føles å komme opp på et skattenivå som for folk flest her i landet.	Omleggingen ble radikal i den forstand at Sandefjords befolkning måtte finne seg i et skattenivå som var vanlig ellers i landet.	Kommunen omstilte ved å innføre et skattenivå som nærmet seg det som var normalt i nasjonal målestokk.	LR5 DET MESTE SOM FØR
567. Skattøret for inntektskatten ble satt opp fra 12,5 til 15 prosent	Skatteøkningen i 1941 var på 2,5 prosentpoeng.	"	"
568. med virkning for skatteligningen 1941/42.	---	"	LHM9 ØKONOMI+TALL
569. Reduksjonstabellen ble mindre gunstig.	---	"	LHT1 KRONOLOGI
570. det vil si at en større del av inntekten ble skattbar.	En annen skatteøkning skjedde gjennom at det ble mindre adgang til fradrag.	"	LR5 DET MESTE SOM FØR
571. Samtidig gikk formuesskatten opp fra 3 til 4 pro mille.	Økningen av formuesskatten var på 1 promillepoeng.	"	LHM9 ØKONOMI+TALL
572. Mot slutten av krigen var skattøret kommet opp i 16.	---	"	"
573. Men ennå lå det under gjennomsnittet for landets byer./	I løpet av krigen var skattøret fremdeles under landsgjennomsnittet..	"	LR5 DET MESTE SOM FØR
574. Også i Sandar ble skattøret i 1941 satt til femten.	---	"	LHT1 KRONOLOGI
575. Det var litt for radikalt,	---	Omstillingen til et i nasjonal målestokk normalt skattenivå var kontroversiell i BYGDAS.	LR5 DET MESTE SOM FØR
576. syntes ordføeren og herredsstyret,	---	"	"
577. som ønsket å stoppe på 14.	I Sandar forsøkte politikerne å begrense skattøret til 14 for 1941, rådmannens innstilling var på 15, som i Sandefjord.	"	"
578. Men departementet overprøvde vedtaket./	Departementet overprøvde i 1940 Sandar kommunes vedtak om	Departementet beholdt seg retten til å bestemme BYGDAS	LLR4 IKKE NSVANSTYRE

	skattøre.	skattøre.	
579. Som rådmann Sandberg bemerket,	---	Departementets og rådmannens skattefor- slag var godt begrun- net, i motsetning til kommunepolitikernes.	"
580. var ”størstedelen av kommunens utgif- ter såvidt bundne at de vanskelig kan reduse- res”.	---	”	LHM1 ARKIVSMA- KEBIT
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenke- måte nærmere.	LLR4 IKKE NS- VANSTYRE
581. Dessuten kom det nye nødvendige utgifter:	---	Okkupasjonstiden in- nebar endel nye ut- giftsposter for kom- munene.	"
582. til tilfluktsrom, til reservelager av nødvendighetsvarer som ved og poteter, til kommunale potetpar- seller og annet.	---	”	"
583. På bygda ble det også gitt kommunalt tilskudd til grøfting og nydyrking.	---	”	"
584. Nye kommunale organer som forsy- ningsnemndene fulgte i kjølvannet til forsy- ningsvansker og ra- sjonering./	---	”	"
585. I forhold til førkrigstida måtte kommunene kjøre på lav gir.	---	De to kommunene i DISTRIKTET klarte seg alt i alt bra tross drastisk inntektssvikt under okkupasjonen, bl.a. ved å holde et lavt aktivitetsnivå.	"
586. Planer ble skrin- lagt,	---	”	"
587. og store prosjek- ter som nytt rådhus og bygning til den høyere skolen var det ikke tale om.	Kommuneøkonomien i Sandar og Sandefjord ga ikke rom for nyin- vesteringer under kri- gen.	”	"
588. De forskjellige postene på budsjettet ble høvlet ned til det rådmannen anså for et ”akseptabelt mini- mum”.	---	”	"

589. Men Sandefjord og Sandar var heldige	---	De to kommunene var heldigere stilt enn mange andre.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK LR5 DET MESTE SOM FØR
590. som hadde sine "støtputer" fra før krigen.	---	"	"
591. Det var i gode år opparbeidet store fondsavsetninger,	---	"	"
		Rike Sandefjord hadde penger på bok!	LHL2 SUKSESSLOKALHISTORIER
592. som en kunne låne av i dårlige tider.	Sandefjord og Sandar var heldigere enn de fleste kommuner gjennom at de kunne tære på fondsavsetninger fra før krigen.	"	"
593. Offentlige arbeider var i årene før krigen blåst opp med en rekke tiltak,	For å skaffe arbeidsplasser var det før krigen satt i gang overdrevne offentlige arbeider.	De to kommunene i DISTRIKTET klarte seg alt i alt bra tross drastisk inntektssvikt under okkupasjonen, bl.a. ved å holde et lavt aktivitetsnivå.	"
594. og her var det rom for reduksjoner./	De arbeidsplassmotiverte offentlige arbeidene kunne reduseres under okkupasjonen uten at befolkningen led av den grunn.	"	"
			LR4 IKKE NS-VANSTYRE
595. Det var høsten 1941 kommunene for alvor måtte ta okkupasjonens virkelighet over seg,	---	De hardeste kommunale innstrammingene måtte foretas i okkupasjonens annet år.	LHT1 KRONOLOGI LR4 IKKE NS-VANSTYRE
596. og finne fram til betydelige busjettreduksjoner.	I det andre krigsåret måtte kommunene i særlig grad sette på spareblusset.	"	"
597. Mot slutten av krigen var riktignok de kommunale utgiftene i Sandar nesten like høye som fem år tidligere.	På tross av sparebestrebelse var de kommunale utgiftene i Sandar i 1944 nesten like høye som i 1939.	De kommunale utgiftene i DISTRIKTET steg til førkrignivå på slutten av okkupasjonen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
598. Og i Sandefjord hadde utgiftsbudsjettet steget med 11 prosent.	I Sandefjord steg utgiftsbudsjettet samlet med 11 prosent sammenliknet med det siste førkrigsåret.	"	"
599. {Siden oppstillingen av budsjettene	---	For historikeren er det nødvendig ikke bare å	LHM9 ØKONOMI+TALL

hadde endret seg,		lese budsjetter, men se kritisk på ulike oppstillingsmåte.	
600. er det ikke meningen å gi noen nøyaktig sammenlikning.	I fotnote skal det bemerkes at det ikke er mulig å gi noen nøyaktig sammenlikning.	For historikeren er det viktig å uttrykke usikkerhet når det ikke foreligger full sikkerhet om faktiske forhold.	LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
601. Men med en prisstigning på om lag 50 prosent fra 1939 til 1944 ble det jo mindre å rutte med.}/	I fotnote skal det bemerkes at det samtidig var en prisstigning på om lag 50 prosent fra 1939 til 1944. Dermed ble det mindre å rutte med for kommunene.	Den sterke prisstigningen gjorde at det ble mindre å rutte med for kommunene i løpet av okkupasjonsårene.	LHT1 KRONOLOGI LHM9 ØKONOMI+TALL
602. De verste skrekvisjonene fra krigens første år slo vel likevel ikke til.	a) +De økonomiske skrekvisjonene... b) -De aller verste blant skrekvisjonene fra krigens første år slo ikke til, men noen skrekvisjoner slo til.	DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
603. Tross alt var jo arbeidsledigheten forsvunnet,	---	DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen, arbeidsledigheten ble borte.	"
604. og det sparte kommunene for store beløp.	I vurderingen av kommuneøkonomien må vi ta med at kommunene slapp å betale understøttelse til arbeidsledige.	Kommunene sparte mye på at arbeidsledigheten forsvant i okkupasjonsårene.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
605. Dessuten var kommunene nå mindre avhengig av skatteinntektene.	Man hadde i løpet av okkupasjonen fått nye kommunale inntektmuligheter.	Kommunene gjorde seg mindre avhengige av skatteinntekter i okkupasjonsårene.	"
606. Kommuneskatten i Sandefjord hadde før krigen dekket nær tre fjerdedeler av utgiftene.	---	"	"
607. Fem år seinere lå dette på 55 prosent./	---	Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN

608. Da krigen kom, hadde Sandefjord kommune omkring 850 000 kroner i lånegjeld.	---	I BYEN halverte kommunen sin gjeld i løpet av okkupasjonsårene.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE LHM9 ØKONOMI+TALL
609. Etter krigen var dette redusert til 470 000 kroner.	---	”	” (begge)
610. Det gjenspeilte den nye situasjonen for kommunene i landet:	---	Gjeldsavviklingen hadde med okkupasjonstidens særskilte forhold å gjøre.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
611. Det var mindre å bruke penger på,	---	DISTRIKTET klarte seg slett ikke verst under okkupasjonen, bl.a. fordi det var mindre å bruke penger på.	”
612. med mangel på alt fra bensin til reserveredeler,	---	”	”
613. med rasjonering og med ordre ovenfra om bare å bevilge til det aller nødvendigste.	---	”	”
614. Under dette beholdt Sandefjord stillingen som en velordnet kommune	Selv om Sandefjord som andre kommuner drev på sparebluss under okkupasjonen, beholdt man posisjonen i nasjonal målestokk som velordnet kommune.	BYEN forble en velordnet kommune.	LR5 DET MESTE SOM FØR
615. med forholdsvis lite gjeld.	---	”	”
616. Den ble i 1945 regnet ut til 79 kroner per hode;	---	”	LHT1 KRONOLOGI
617. gjennomsnittet for byer i Norge lå da på 553 kroner.	I 1945 lå Sandefjords gjeld på ca 15 prosent av gjennomsnittet for norske byer.	BYEN hadde drastisk mindre gjeld per innbygger sammenliknet med andre byer.	LHM9 ØKONOMI+TALL LR5 DET MESTE SOM FØR
618. {Oppgaver fra <i>Sandefjords Blad</i> 26.6.1945.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
619. <u>Kommunebudsjett fordelt på sektorer i Sandefjord og Sandar 1944/45</u>	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	”
620. Kilde: Budsjetter for Sandefjord og	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kilde-	---	”

Sandar i kommunearkivet./	studier.		
621. Merknad: Tallene skal tilnærmet angi brutto utgiftsbudsjett	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	E3 SOLID FOTNOTE
622. (inklusive f.eks. statlige overføringer).	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	LHM9 ØKONOMI+TALL ” (begge)
623. Posten skatter inneholder bl.a. skattesvikt	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	” (begge)
624. og for Sandar innkreving av fylkesskatt.//	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide fotnoter.	---	” (begge)
625. Min utnevning betyr et tidsskifte i Sandefjord kommune,	---	Den NS-innsatte ordføreren i BYEN tillas seg selv en stor betydning.	LR5 DET MESTE SOM FØR
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
626. sa Frithjof Holtedahl,	---	”	LK7 FØRERSTYRT SAMFUNN
627. som overtok ordførervervet på vegne av Nasjonal Samling.	---	”	”
628. Mon det?	Det er grunn til å stille seg tvilende til om utnevningen av NS-eren Holtedahl førte til radikale endringer i Sandefjord.	At BYEN fikk en NS-innsatt ordfører fikk ikke stor endrende betydning.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
629. NS-styret i Sandar og Sandefjord satte ikke særlig preg på budsjettet,	---	At DISTRIKTET fikk NS-styre fikk ikke stor endrende betydning.	”
630. bortsett fra at det nå ble kommunale bevilgninger til Den norske legion og til Frontkjemperkontoret.	NS satte kun sitt helt tydelige preg på kommunebudsjettet i mindre, NS-betonte saker.	NS satte kun sitt helt tydelige preg på kommunebudsjettet i kvantitativt mindre, men politisk ytterst betente saker.	LK5 NS-UGJERNINGENE
631. Så var det vel heller ikke så stor handlefrihet,	NS-ordføreren hadde lite økonomisk handlingsrom.	De NS-styrte kommunen hadde lite økonomisk spillerom.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
632. med inntektsvikt og pålegg fra høyere hold. /	---	”	”

633. Kommunene var heller ikke så absolutt "førerstyrt"	---	Ambisjonen om førerstyre i kommunen ble ikke fulgt absolutt.	LR3 FØRERSTYRE MEST I NAVNET
634. som den nasjonalsosialistiske ordningen la opp til.	Det som tidligere er sagt om førerstyringen av kommunene må modifieres.	"	"
635. I hvert fall tok ordføreren i Sandefjord et visst hensyn til formennene og til folkemeningen,	Et argument for at det som tidligere er sagt om førerstyringen av kommunene må modifieres, er at NS-ordfører Holtedahl tok hensyn til de oppnevnte rådgiverne og folkemeningen.	Den NS-innsatte ordføreren i BYEN tok hensyn til sine underordede i flere saker.	"
636. noe som fikk et underlig utslag ved bevilgningen til Frontkjemperkontoret.	Vi skal nå høre et pussig eksempel på at ordfører Holtedahl lot seg påvirke av underordnede.	" Vi forteller en pussig historie som vi mener har allmenn interesse.	"
637. Rådmann Holtedahl innstilte på å bevilge seks tusen kroner.	---	" (begge topoi)	"
638. Ordfører Holtedahl reduserte summen til tre tusen.	---	"	"
639. Etter krigen fikk Holtedahl skussmål for godt arbeid.	---	At BYEN fikk en NS-innsatt ordfører fikk ikke stor endrende betydning, og han fikk etter krigen god attest fra sine motstandere for sin styring av kommunen.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
640. "Kommunen har ikke tapt noe på å ha ham som ordfører,"	Sandefjords NS-ordfører var ingen ulykke for byens økonomi.	" Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT LR4 IKKE NS-VANSTYRE
641. sa kemneren,	---	" (begge topoi)	"
642. "bortsett fra de rent nazistiske bevilgninger"/	---	NS satte kun sitt helt tydelige preg på kommunebudsjettet i mindre, NS-betonte saker. Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT LR5 DET MESTE SOM FØR LHM1 ARKIVSMA-KEBIT

643. Om en kan skimte noen spesiell NS-linje i kommunene,	---	NS markerte likevel en viss kommunalpolitisk profil.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
644. ligger den helst i omsorgen for helse og hygiene.	Bortsett fra bevilgning til Frontkjemperkontoret o.l., det kemneren etter krigen kalte «de rent nazistiske bevilgninger», var NS' linje, i den grad de hadde noen slik, «omsorgen for helse og hygiene».	NS' kommunalpolitiske profil gjaldt omsorgen for helse og hygiene.	LR6 SOSIALT INN-STILT NS
645. Allerede i 1940 hadde Sandefjord og Sandar kommuner kjøpt inn henholdsvis Asnes og Skjellvika badestrender.	Eksempler på NS' vekt på helse og hygiene er kommunale oppkjøp av private badestrender.	”	LHT1 KRONOLOGI
			LR6 SOSIALT INN-STILT NS
646. Under Holte-dahls ledelse overtok Sandefjord kommune Vørastranda i 1943,	---	”	LHT1 KRONOLOGI
			LR6 SOSIALT INN-STILT NS
647. mens avholds-laget Venskap sikret seg Solløkka med støtte fra Sandar kommune.	---	”	”
648. Vinteren 1943 ble det opprettet badstue på Fevang med kommunal støtte./	Et annet eksempel på NS' vekt på helse og hygiene er opprettelse av badstue.	”	LHT1 KRONOLOGI
			LR6 SOSIALT INN-STILT NS
649. Sol og vann, lys og luft - Holtedahl var tydeligvis opptatt av dette.	Holtedahl var opptatt av de hygieniske verdiene som vi ellers forbinder med modernismen: « Sol og vann, lys og luft»	”	”
			BYENS NS-innsatte ordfører var opptatt av de hygieniske verdiene som vi ellers forbinder med modernismen: « Sol og vann, lys og luft»
650. Reguleringsplanen, som forutsatte blokkbebyggelse i badeparken,	---	Den kommunale planleggingen fra mellomkrigstiden var preget av ikke-grønn blokkmodernisme.	”
651. ville han kassere:	Byutviklingsmessig var han mindre modernistisk.	BYENS NS-innsatte ordfører tok standpunkt mot reguleringsplanens ikke-grønne blokk-	”

		modernisme.	
652. ”Jeg ser på parkområdet som et verdifullt trekk i bybilledet.”	NS-ordfører Hortedahl dyrket grønne verdier i byutviklingen.	”	”
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
653. Det ble satt i gang hogst i den tilgrodde parken –	---	BYENS NS-innsatte ordfører handlet i pakt med sitt standpunkt mot reguleringsplanens ikke-grønne blokk-modernisme.	LR6 SOSIALT INNSTILT NS
654. ”så meget som jeg mener ønsket om lys og utsikt tilsier”.	NS-ordfører Hortedahl bidro til at parkområdet igjen ble en virkelig park.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
655. {Sandefjords Blad 22.5.1943.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
656. Under Hortedahls regime kom ”helsevern” til å veie tyngre på budsjettet enn før.	Mye tyder på at NS-ordfører Hortedahl bidro til en høyere kommunal prioritering av «”helsevern”»	NS’ kommunalpolitiske profil gjaldt omsorgen for helse og hygiene.	LR6 SOSIALT INNSTILT NS
657. Ikke minst dro han omsorg for sykehuset.	---	”	”
658. i den grad det lot seg gjøre i trange tider.	---	”	”
659. Nå var sykehusforholdene i Sandefjord ”meget slette”	---	”	”
660. ifølge overlegen.	---	”	”
661. Helst burde det bygges nytt,	---	”	”
662. og Hortedahl fikk nedsatt en komité til å ta seg av det	---	”	”
663. som en avskjedsgest like før frigjøringen.	Det er grunn til å tro at NS-ordfører Hortedahl ønsket å demonstrere sitt helsepolitiske engasjement på vegne av	”	”

	byens befolkning på et tidspunkt hvor han innså at okkupasjonen og dermed NS-styret stod foran sin avslutning.	Det er grunn til å tro at NS-ordføreren i Sandefjord ønsket å demonstrere sitt genuine helsepolitiske engasjement til siste slutt.	
664. Så lenge krigen pågikk, fikk en imidlertid nøye seg med mindre utbedringer	---	NS' kommunalpolitiske profil gjaldt omsorgen for helse og hygiene.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
665. blant annet nytt, moderne røntgenanlegg.	---	"	LR6 SOSIALT INN-STILT NS
666. Til dette kom nasjonale kampanjer	I tillegg til NS-ordfører Høltedahls lokale, helsepolitiske innsats, kom nasjonale, NS-styrte helsekampanjer.	"	"
667. med difterivaksinering og skjermbildefotografering i bekjempelsen av tuberkulose./	De nasjonale helsekampanjene gjaldt konkrete tiltak med vaksiner og tuberkulosebekjempelse.	"	"
668. Denne omsorgen for helse og hygiene var på en måte typisk for NS-regimet.	«Omsorgen for helse og hygiene var» «typisk for NS-regimet».	"	"
669. Nasjonal Samling hadde tatt på seg å forvalte landet under tyskervalde, trengsler og terror.	---	NS tok faktisk på seg en tung forvaltningsoppgave under okkupasjonen.	LR4 IKKE NS-VANSTYRE
670. Det trengtes også et smilende ansikt mot folket	Ett motiv for NS' helsepolitiske engasjement var å sikre velvilje i folket.	Ett motiv for NS' helsepolitiske engasjement var å sikre velvilje i folket.	LK15 SKUEBRØD FRA NS
671. og en positiv politikk	---	"	"
672. som kunne imøtekomme de sosialt innstilte i egne rekker.	Et annet motiv for NS' helsepolitiske engasjement var å sikre velvilje «i egne rekker».	Et annet motiv for NS' helsepolitiske engasjement var å sikre velvilje «i egne rekker».	"
673. I Sandefjord kom dette også til uttrykk ved at kommunen opprettet eget sosialkontor,	Sandefjords første sosialkontor ble opprettet under NS-regimet.	NS viste et moderne, sosialpolitisk engasjement.	" LR6 SOSIALT INN-STILT NS
674. som ifølge	---	"	"

ordføreren ville "bety sikrere arbeid og avgjørelser"		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
675. og en "økning av personalkunnskap".	NS-ordfører Holte-dahls begrunnelse for å opprette sosialkontor var faglig overbevisende.	NS viste et moderne, sosialpolitisk engasjement.	LR6 SOSIALT INNSTILT NS
676. Det ble også bevilget penger til å starte et kommunalt daghjem for småbarn	Sandefjords første daghjem ble opprettet under NS-regimet.	"	"
677. for å "hjelp de arbeidsdyktige til å kunne ta lønnet arbeid,	---	"	"
678. således at de kan underholde seg selv i størst mulig utstrekning".	Begrunnelsen for å opprette daghjem minner om dagens sosialdemokratiske begrunnelse.	Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Vi fortsetter sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	"
		NS viste et moderne, sosialpolitisk engasjement.	LR6 SOSIALT INNSTILT NS
679. {Kommuneforhandlingene, sak 28/1944 og 29/1945 ang. sykehus, sak 55/1943 ang. sosialkontor og 4/1942 ang. daghjem.	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
680. Sykehusforholdene er også kommentert i medisinalberetningene i kommunearkivet.}/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	"
			LR6 SOSIALT INNSTILT NS
			E3 SOLID FOTNOTE
681. De foreløpige seierherrenes overmakt, de politiske omveltningene og de nye økonomiske realitetene skapte nye rammer for folks liv og levnet.	---	Okkupasjonstiden endret livsvilkårene for folk flest.	LR7 TILPASNING NØDVENDIG
682. Hvordan ble krigens hverdag i Sandefjord og omegn?	Vi skal i det følgende lese om «krigens hverdag i Sandefjord og omegn.»	Vi skal i det følgende lese om hvordan okkupasjonstiden endret livsvilkårene for folk	"

		flest i DISTRIKTET.	
			"
[s 181]			
683. I krigens kjølvann//	Vi skal nå lese om hva som fulgte i krigens kjølvann, en metafor som antyder noe ufravikelig: Kjølvannet og det som befinner seg der er et produkt av båtens (kjølens) bevegelser.	Det som skjedde i den første tiden etter okkupasjonens opphør lar seg forklare på bakgrunn av forholdene under okkupasjonen.	LK10 KRIGEN KOSTET P6 DIKTATUR!
684. "Det var flagg, sløyfer, rosetter, løv og girlandre,	---	Vi dukker nå i en konkret scene for å tegne et rikest mulig bilde av en velkjent begivenhet: flertallets feiring av okkupasjonens opphør.	P1 LA SCENEN BEGYNNE! P7 HERLIG FRIGJØRING!
685. det var jublende ungdom og smilende eldre,	---	Vi fortsetter i den konkrete scenen for å tegne et rikest mulig bilde av en velkjent begivenhet: flertallets feiring av okkupasjonens opphør..	P2 LA SCENEN FORTSETTE! P7 HERLIG FRIGJØRING!
686. det var rødross og blåross, lastebiler med hurragejger,	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKEBIT P7 HERLIG FRIGJØRING!
687. det var time-lange køer foran radiolagrene,	---	"	" (begge)
688. det var flagg-smykkede hester, biler og sykler, vognlass med innpakkede og nytlevverte radioapparater,	Frigjøringsdagene var mettet med symboler, både nasjonale og symboler nettopp på frigjøring fra forbud, særlig mot å eie radioapparater.	" Feiringen av okkupasjonens opphør var sterkt preget av symboler.	"
689. og flagg, flagg, flagg ...."	Frigjøringsdagene var mettet med nasjonale symboler.	" (begge topoi)	"
690. {Sandefjords Blad 9.5.1945;	--	---	E1 KILDER

nedenfor sitert fra 11.5 og 19.5.}//	Sandefjords Blad var gjenopprettet allerede dagen etter 8. mai – da var det altså med ett slutt på den NS-dikterte <i>Sandefjords Presse</i> .		
691. Fra åttende mai brøt jubelen over frigjøring og frihet løs.	---	Det var enorm allmenn glede over frigjøringen og friheten.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
		Historikeren behøver ikke være så nøytral at han tegner gråfarge over frigjøringsrusen i mai 45, han må gjerne føre den samme retorikken et stykke på vei.	LHM4 ABSOLUTTE PÅSTANDER
692. Myndige Milorg-menn med vindjakker og våpen myldret fram fra sine skjulesteder	---	"	"
		Maktskiftet ble synlig.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
693. og overtok kontrollen.	---	" (begge topoi)	" (begge)
694. Fremst sto Frithjof Bettum,		Fremst bak de nye makthaverne stod Jahres mann, Høyremannen Bettum.	LR5 DET MESTE SOM FØR
695. som ble utnevnt til distriktpolitisjef for Vestfold.	---	"	"
696. Den 10. mai kom Grini-fangene hjem:	---	Grini-fangenes hjemkomst var en stor og symbolladet begivenhet.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
697. ”På altanene og i vinduene rundt omkring var det svart av folk.	---	Vi bringer nå et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMÅKEBIT
		Det var enorm allmenn glede over frigjøringen og friheten.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
698. Til og med på hustakene stod det tilskuere. ...	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	" (begge)
		Det var enorm allmenn glede over frigjøringen og friheten.	
699. Folkemassen kokte av begeistring.”/	---	" (begge topoi)	"

700. Syttende mai kom med "alle tiders borgertog i Sandefjord".	---	" (begge topoi)	"
701. Og likevel var det kjempemessige toget "uten stemning",	Frigjøringsbegeistringen var ikke uten haker.	Frigjøringsbegeistringen var ikke uforbeholden, heller ikke ifølge frigjøringspressen.	P5 KRIGEN KOSTET!
702. skrev Sandefjords Blad. - "	---	"	E1 KILDER
703. Angsten og uvissheten i de mange sjømannshjem la en demper på begeistringen over friheten."/	---	Forbeholdet i frigjøringsbegeistringen gjaldt de ennå ikke hjemvendte sjømenn.	P5 KRIGEN KOSTET!
704. Krigen hadde kostet.	---	Krigen hadde kostet mange menneskeliv i DISTRIKTET.	"
705. Mange fikk aldri oppleve frigjøringen og fredsrusen.	---	"	"
706. I listene over dem som falt under krigen kom 108 fra Sandefjord og 232 fra Sandar	---	"	"
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
707. henholdsvis 1,7 og 1,3 prosent av befolkningen.	---	"	LK10 KRIGEN KOSTET
708. Få steder i landet var hardere rammet enn Sandefjord-distriktet.	Sandefjordsdistriktet hadde flere falne i krigen per innbygger enn de aller fleste andre distrikter i landet.	Krigen hadde kostet langt flere menneskeliv i DISTRIKTET enn de fleste andre steder.	PHL1 LOKALE SÆRTREKK P5 KRIGEN KOSTET!
709. Det var forholdsvis flere falne i Sandefjord enn i noen annen kommune i Vestfold.	---	"	PHL1 LOKALE SÆRTREKK LK10 KRIGEN KOSTET
710. Og Vestfold var det fylket som hadde flest falne i forhold til folkemengden.	Sandefjord var i særdeleshet hardt rammet av krigen mht. antall falne per innbygger.	Krigen hadde kostet langt flere menneskeliv i FYLKET enn de fleste andre fylker.	LK10 KRIGEN KOSTET
711. {Etter Christophersen 1989, s. 321.	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
712. I listene s. 333	Jeg bedriver vitenskap	---	E1 KILDER

ff over ”de som ga sitt liv - og de uskyldige ofre” forekommer fra Sandefjord og Sandar hhv. 110 og 236 navn.}/	gjennom solide kildestudier.		
713. Hvor mange hustruer, sønner og døtre ventet ikke forgyeves på at at far skulle komme hjem?	---	Forbeholdet i frigjøringsbegeistringen gjaldt de ennå ikke hjemvendte sjømenn.	P5 KRIGEN KOSTET!
714. Kanskje var det aller tyngst når mannen ikke hadde gitt sitt liv der ute,	---	Et ikke ubetydlig antall sjømenn hadde uten familiens vitende etablert seg med ny familie utenlands.	LR23 SJØ-HUSTRUVSVIK
		For historikeren er det viktig å uttrykke usikkerhet om forhold hvor det ikke kan foreligge full sikkerhet.	LHM5 PÅSTAND MED BEGRUNNELSE/FORBEHOLD
		For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
715. men funnet seg en annen kjæreste og stiftet ny familie.	Det er grunn til å tro at det var enda verre for en sjømannshustru å oppleve at mannen ikke var død, men hadde etablert seg med ny familie.	Et ikke ubetydelig antall sjømenn hadde uten familiens vitende etablert seg med ny familie utenlands.	LR23 SJØ-HUSTRUVSVIK
716. Den såkalte ”bigamiloven” fra 1942 gjorde det mulig for sjøfolkene å bli lovformelig skilt uten at kona engang visste om det./	a) +Londonregjeringen hadde vedtatt en lov under krigen som tillot sjøfolkene å bli skilt uten hustruenes vitende.	Et ikke ubetydlig antall sjømenn hadde, med eksilmyndighetenes velsignelse, uten familiens vitende etablert seg med ny familie utenlands.	LHT1 KRONOLOGI
	b) -NS-regimet hadde vedtatt en lov under krigen som tillot sjøfolkene å bli skilt uten hustruenes vitende.		÷
717. Hvor mange menn opplevde ikke etter å ha vært borte i fem år eller mer at familien var blitt som fremmede?//	For hjemkomne sjøfolk var ikke nødvendigvis hjemkomsten preget av lykke.	Mange hjemvendte sjømenn ble ikke gjenforent med familien.	LR23 SJØ-HUSTRUVSVIK
718. ”Den minste gutten min var fem år da han kom hjem,	---	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
719. de hadde ikke	---	Vi fortsetter den konk-	P2 LA SCENEN

sett hverandre.		rete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	FORTSETTE!
720. Gutten fløy ned til veien og møtte rutebilen,	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemaåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMA-KEBIT
721. der var han med.	---	”	”
			LK10 KRIGEN KOSTET
722. Mannen min lurte på hva det var for en liten gutt.	---	”	” (begge)
723. Han begynte å gå oppover bakken,	---	”	”
724. gutten fulgte etter,	---	”	”
725. men sa ingenting.	---	”	”
726. ‘Men hvem er du for en liten gutt’,	---	”	”
727. sa mannen min.	---	”	”
728. ‘Ole’!	---	”	P7 HERLIG FRIGJØRING!
729. Det ble stas	Mange hjemkomster var selvsagt også preget av lykke.	”	”
730. og så hadde han navn etter far sin.”	---	”	”
		Mange gjenforeninger med hjemvendte sjømenn ble også lykkelige.	
731. {Vesterlid 1992, s. 119-120.}//	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
732. I all gjensyns- og velkomstgleden:	Det var skår i den elers store gleden.	Frigjøringsbegeistringen var ikke uforbeholden.	P5 KRIGEN KOSTET!
733. Hvor mange dager, uker og år av nærhet og varme var ikke blitt tapt?/	Mange hadde gått glipp av mye hverdagsglede under krigen.	Ikke bare menneskeliv gikk tapt i krigen, men også levd hverdagsliv.	”
734. Da Grinifangene kom hjem,	---	Vi dukker nå inn i en konkret scene i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P1 LA SCENEN BEGYNNE!
735. sto det skrevet på bussen med store bokstaver:	---	Vi går videre i den konkrete scenen i fortiden for å se hva vi kan lære av den.	P2 LA SCENEN FORTSETTE!
736. ”NS inn, vi ut.”	Det var hevntendenser	”	”

	hos de hjemvendte Grini-fangene.	Det var hevtendenser hos de hjemvendte Grini-fangene.	LR22 HEVN I –45
737. Nå var det medløperne og krigsprofitørene sin tur til å svi.	a) Fra de hjemvendte Grini-fangenes og andre ”gode nordmenns” synspunkt var det nå motstandernes « tur til å svi». b) I krigens kjølvann var det nødvendigvis « medløperne og krigsprofitørene sin tur til å svi».	"	"
738. Om lag fire hundre landssviksaker kom for retten i Sandefjord-distriktet.	Tallet på landssviksaker i Sandefjorddistriktet var betydelig.	Tallet på landssviksaker i DISTRIKTET ble betydelig.	LK5 NS-UGJERNINGENE
739. Til det kom en uformell folkelig justis,	I tillegg til offentlig rettsforfølgelse kom ulovlig forfølgelse.	I tillegg til offentlig rettsforfølgelse kom forfølgelse gjennom selvtakt.	LR22 HEVN I –45
740. som blant annet ga seg utslag i følgende plakat på Sandefjord kommunale bad: //	---	"	"
741. ”Tidligere medlemmer av NS og andre som har vist unasjonalt holdning i okkupasjonstiden,	---	"	"
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
742. har ikke adgang til badet.”//	---	" (begge topoi)	" (begge)
743. Sjømannsforbundet i Sandefjord var rett nok enig i at NS-medlemmer skulle settes i produktivt arbeid	---	Det var hevtendenser hos de hjemvendte sjøfolkene og deres forbund.	LR22 HEVN I –45
744. ”dog ikke i handels- eller hvalfangstflåten”.	---	"	"
745. Og ”det forbeholdes rett til å nekte samarbeid med tidligere landssvikere”./	Sjømannsforbundet inntok en særlig militant holdning overfor dem som hadde bistått okkupantene.	"	"
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
746. ”Tyskertøse”, de som hadde	De som hadde hatt omgang med tyske	De kvinnene som hadde hatt omgang med	LR22 HEVN I –45

hatt omgang med tyske soldater,	soldater ble kalt 'tyskertøsene'.	tyske soldater, ble kalt "tyskertøser".	
747. var ille ute.	---	De såkalte "tyskertøsene" fikk det ille etter okkupasjonens opphør.	"
748. Knappt var freden kommet, før de ble forfulgt og trakassert.	Behandlingen av de såkalte "tyskertøsene" fortjener betegnelsene forfølgelse og trakassering.	De såkalte "tyskertøsene" ble utsatt for grov selvtekt.	"
749. Politimesteren måtte rykke ut med en advarsel://	Politimesteren var nødt til å gi befolkningen en offentlig advarsel mot selvjustis.	"	"
		Jeg har hold for mine allmenne påstander om samfunnsforholdene i de håndfaste historiske kildene.	E4 SOLID BAKGRUNN
		Lynsjingen av "tyskertøsene" skjedde ikke med politiets velsignelse, tvert imot.	LR21 PRESSET POLITI
750. "Stemningen overfor tyskerjentene er meget opphisset.	Politimesteren brukte selv betegnelsen "tyskerjentene".	"	LR22 HEVN I -45
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
751. For å hindre alvorlige episoder måtte politiet i natt arrestere et stort antall jenter.	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Lynsjingen av "tyskertøsene" skjedde ikke med politiets velsignelse, tvert imot.	LR21 PRESSET POLITI
752. De aller fleste ønsket selv å bli sikret. ...	---	" (begge topoi)	" (begge)
753. En del ungdom har i det siste dratt omkring og klippet håret av tyskerjenter.	---	De såkalte "tyskertøsene" ble utsatt for grov selvtekt.	LR22 HEVN I -45
		Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
754. I mange tilfeller har de trengt sig inn i hus,	---	" (begge topoi)	" (begge)
755. voldt ødeleggelser	---	"	"

756. og tildels opptrådt usømmelig.”	Politimesteren ga en forsiktig, men klar irttesettelse til ungdommer som gjennomførte folkelig justis mot ”tyskertøsene”.	”	” LR21 PRESSET POLITI
757. {Badet: Sandefjords Blad 4.9.1945; Sjømannsforb.: 29.5.1947;	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
758. klipping: 13.6, jf. bl.a 6.6 og 14.8, samt Christophersen 1989, s. 316-317.}//	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier. Leseren kan selv kontrollere.	---	” E5 ELSKHENV
759. Alt var svart eller hvitt:	Blant flertallet framstod alt i krigens kjølvann som svart eller hvitt.	For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler. --- Blant flertallet framstod alt i krigens kjølvann som svart eller hvitt.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER LR 17 SVART-HVITT MISVISEN-DE
760. gode nordmenn eller landssvikere.	I flertallets øyne var det bare to kategorier: Gode nordmenn eller landssvikere.	--- I flertallets øyne var det bare to kategorier: Gode nordmenn eller landssvikere.	”
761. Helt uberettiget var ikke dette.	En tilsynelatende overdreven forenklet virkelighetsforståelse var ikke helt uberettiget.	Flertallets overdreven forenklete virkelighetsforståelse var ikke helt uberettiget. For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler.	” LK5 NS-UGJERNINGENE LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
762. Kan avskyen og fordømmelsen mot Nasjonal Samling avfeies	Vi kan ikke avfeie avskyen og fordømmelsen mot NS.	Vi kan ikke avfeie avskyen og fordømmelsen mot NS når vi vet hva partiet hadde gjort seg skyld i.	P4 UGJERNINGER! LK12 FORSTÅELIG SVART/HVITT –45
763. når en tenker på de ugjerninger som ble begått,	I vurderingen av flertallets holdning og handlinger i krigens kjølvann, må man ta NS-ernes ugjerninger med.	” Historikeren må av og til kunne ta klare standpunkter og kalle en ugjerning for en ugjerning.	” (begge)
764. også her i	Selv om det var få NS-	--- Selv om det var få	”

distriktet?	ere i Sandefjord og omegn ble det begått klare ugjerninger.	NS-ere i DISTRIKTET, ble det begått klare ugjerninger.	
765. Ledende NS-folk ble dømt for forhold som å ville fjerne folk fra sitt arbeid,	---	NS' ugjerninger kan summeres gjennom landssvikdommene, og gjaldt 1) fjerning av folk fra arbeidet.	P4 UGJERNINGER!
766. oppsetting av gissellister og angiveri;	---	NS' ugjerninger kan summeres gjennom landssvikdommene, og gjaldt 2) oppsetting av gissellister og 3) angiveri.	"
767. og de alvorligste forholdene ble aldri tilstrekkelig bevist til å kunne føres fram for retten. /	De verste ugjerningene i distriktet ble aldri ført fram for retten pga manglende bevis.	NS' verste ugjerninger i DISTRIKTET ble aldri ført fram for retten pga manglende bevis.	"
		Jeg har gjort viktige funn i Landssviksarkivet som jeg ikke finner grunn til å offentliggjøre her.	E2 ORIGINAL
768. Ikke alle kunne være helter.	På den annen side: Det var ikke mulig for alle okkupasjonsmotstandere å agere som helter.	--- Det var ikke mulig for alle okkupasjonsmotstandere å agere som helter.	LR7 TILPASNING NØDVENDIG
		For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler.	LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
769. Det var nødvendig å tilpasse seg den nye situasjonen og de nye herskerne.	Befolkningen måtte nødvendigvis tilpasse seg okkupasjonen.	Befolkningen hadde nødvendigvis måttet tilpasse seg okkupasjonen.	LR7 TILPASNING NØDVENDIG
770. Men å sette opp tilpasning som flertallets strategi,	---	Feig tilpasning var ikke flertallets strategi.	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTILPASNING
771. i motsetning til både medløperi og motstand,	Tilpasning kan likevel ikke betegnes som en strategi fra flertallet, dersom vi tenker langs aksene medløperi – tilpasning – motstand.	Tilpasning kunne ofte forenes med motstand, ikke bare med medløperi.	"
772. gir likevel et skjevt bilde.	---	"	"
773. Også i hverdagslivets mange gjøremål gikk det en strøm av nasjonal	Blant flertallet ble tilpasningen kombinert med markering av nasjonal holdning, i be-	En viss tilpasning kunne kombineres med en viss motstand.	"

holdning og nasjonal markering.	tydningen anti-okkupasjon og anti-NS.	Holdningskampen foregikk i det stille.	LK4 HOLDNINGSKAMP
774. Folk både tilpasset seg og holdt på nasjonale og demokratiske verdier,	Flertallet « både tilpasset seg og holdt på nasjonale og demokratiske verdier».	En viss tilpasning kunne kombineres med et klart flertallsstandpunkt i holdningskampen. Holdningskampen foregikk i det stille.	" (begge)
775. om enn ikke for full musikk i offentlighetens lys./	De fleste markerte holdning uten å tone flagg i all offentlighet, som jo kunne innebære høy risiko.	De fleste markerte holdning uten å tone flagg i all offentlighet.	LK4 HOLDNINGSKAMP
776. Likevel blir bildet langt fra enkelt og svart-hvitt,	På tross av det som her er sagt om flertallets nasjonale, antiokkupasatoriske holdning og tyskernes og NS-ernes ugjerninger, må vi med dagens avstand kunne slå fast at bildet var meget sammensatt.	Selv om bildet i frigjøringsrusen framstod som svart/hvitt må det i dag nyanseres kraftig. For historikeren er det viktig å kunne innta vekslende synsvinkler.	LR 17 SVART-HVITT MISVISENDE LHM8 VEKSLLENDE SYNSVINKLER
777. snarere preget av tvetydighet og ironi.	Med dagens avstand må vi kunne slå fast at bildet var tvetydig og hadde mange ironiske trekk.	" (begge topoi)	"
778. Tida kalte nok på det personlige ansvar,	« Tida kalte ~~nok~~ på det personlige ansvar»	I okkupasjonstiden ble det i høyere grad enn før og etter nødvendig for folk flest å ta moralsk funderte avgjørelser og standepunkter i hverdagen.	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTILPASNING
779. og spørsmål om rett eller galt grep på en ganske annen måte enn før inn i den enkeltes hverdag.	Det var nødvendig for folk flest å ta moralsk funderte avgjørelser og standepunkter i hverdagen.	"	"
780. Om folk havnet på rett eller gal side,	Tross de moralske utfordringene, var det ofte snakk om å havne på den ene eller den andre siden.	Det var ofte spørsmål om å havne på rett eller gal side under okkupasjonen.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
781. om de ble aktive motstandsfolk, passive jøssinger eller kom med i NS,	---	"	"

782. skyldtes likevel for en stor del miljø og påvirkning,	Det var ofte snakk om å havne på den ene eller andre siden som resultat av «miljø og påvirkning»	En faktor som bestemte manges sidevalg under okkupasjonen var miljø og påvirkning (jf. 183a).	" LR12 MORAL FORKLARER LITE
783. sikkert også rene tilfeldigheter.	a) Sannsynligvis var det ofte tilfeldigheter som avgjorde på hvilken side folk havnet.	Tilfeldigheter kunne bestemme folks valg av side under okkupasjonen.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
	b) Utvilsomt var det ofte tilfeldigheter som avgjorde på hvilken side folk havnet.		LR12 MORAL FORKLARER LITE
	c) Det kan nok også forekommet eksempler på at tilfeldigheter avgjorde på hvilken side folk havnet.		LHT4 TILFELDIGHETER KAN BESTEMME
784. Var det nødvendigvis noen avgrunn i sinnelag mellom dem som kjempet på alliert side, og de stakkars ungguttene som endte som frontkjemper på tysk side?	Vi må i dag kunne spørre oss om det var noen avgrunn mellom sinnelaget hos unge gutter som havnet på hhv. den ene og den andre siden.	Det er ikke gitt at det var noen moralsk avgrunn mellom for eksempel frontkjemper og dem som på forskjellige måter kjempet på alliert side.	LR12 MORAL FORKLARER LITE
	b) +Det var synd på ungguttene som meldte seg som frontkjemper.	I dag må vi kunne koste på oss å kjenne medlidenhet med de unge frontkjemperne, enten de døde eller måtte leve med daglig forakt i etterkrigs-Norge.	P8 STAKKARS FRONTKJEMPERE!
785. Det var elleve av dem i Sandefjord og ni i Sandar. {Etter materiale i landssvikarkivet, Riksarkivet.}	+Det var til sammen 20 frontkjemper i Sandar og Sandefjord.	Også i DISTRIKTET meldte det seg et snes frontkjemper.	LK5 NS-UGJERNINGENE
	-Det var kun 20 frontkjemper i Sandar og Sandefjord.		
	-Det var hele 20 frontkjemper bare i Sandar og Sandefjord!		
786. Og de som falt på Østfronten, kom visst aldri på noen minnetavle./	a) «De som falt» som soldater i Hitlers tjeneste kom, så vidt jeg har kunnet bringe på det rene, «aldri på noen minnetavle».	Selv om kanskje miljø, omstendigheter og rene tilfeldigheter ledet ungdom til å bli frontkjemper, fikk de aldri noen minnetavle.	"

	b) «De som falt» som soldater i Hitlers tjeneste kom så visst «aldri på noen minnetavle».		P8 STAKKARS FRONTKJEMPERE!
787. Den aktive motstanden ble stort sett rekruttert fra spesielle miljøer,	I hovedsak var det folk fra spesielle miljøer som ble aktive motstandsfolk.	Miljøtilknytning mer enn særskilte moralske kvaliteter bestemte rekrutteringen til aktivt motstandsarbeid.	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
788. gjennom bånd av kjennskap og vennskap.	Rekrutteringen til motstandsarbeid skjedde « gjennom bånd av kjennskap og vennskap».	"	"
789. Frivillige organisasjoner, som idrettslag og for eksempel KFUM med Odd Evensen og hans avisgjeng,	Én type miljøer hvor det ble rekruttert mange til aktiv motstand var frivillige organisasjoner.	"	"
790. utgjorde et viktig grunnlag.	---	" (begge topoi)	" (begge)
791. Øyvind Ask og flere av medlemmene i hans gruppe var gamle speidere.	---	"	"
792. Framnæs mek. Værksted skilte seg ut som leverandør av motstandskjempere.	Et annet miljø hvor det ble rekruttert mange motstandskjempere var Framnæs.	"	"
793. Det er hevdet at en tredjedel av skauguttene i Avsnitt 154 kom fra Framnæs.	---	"	"
794. Men også her var mindre miljøer og nettverk avgjørende,	Også innen Framnæs var rekrutteringen til motstand knyttet til bestemte delmiljøer.	"	LR16 MANGE VEIER BÅDE TIL NS OG TIL MOTSTAND
795. som maskinutegjengen og et miljø av tidligere gardekorporaler.	---	"	"
796. Påfallende mange kjente hverandre også fra Framnes Idrettslag,	---	"	"
797. det seinere Sandar Idrettslag.	---	"	"
798. {Magdahl	Leseren kan selv kont-	---	E5 ELSKHENV

1993, s. 184-85 og 210 ff. <i>Sandefjords Kristelige Ungdomsforening ...</i> 1973, s. 23-24. Ulstein 1989, s. 74.	rollere.		
799. Anklageverfuging, etter Brusells materiale om politiet. }/	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
800. På denne måten ble mange av arbeiderne på Framnæs aktive motstandsmenn på fritida,	---	I flere virksomheter drev de ansatte hva som kan kalles 'tyskerarbeid' i arbeidstida og illegalt motstandsarbeid på fritida.	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTILPASNING
801. mens de om dagen måtte jobbe for tyskerne.	Noe av det ironiske i situasjonen gjelder alle Framnæsarbeidere som på fritida drev motstandsarbeid mens de i arbeidstiden måtte drive tyskerarbeid.	"	"
802. Slik var det også i Sandefjords Presse og til og med i politiet.	---	"	"
803. Ja, kanskje hadde motstandsivoren sammenheng med ønsket om å gjøre opp for tyskerarbeidet.	Vi kan ikke utelukke at endel motstandsarbeid var motivert av at folk moralsk ville gjøre opp for seg fordi de utførte tyskerarbeid.	Vi kan ikke utelukke at endel motstandsarbeid var motivert av at folk moralsk ville gjøre opp for seg fordi de utførte tyskerarbeid. For historikeren er det viktig å uttrykke usikkerhet om forhold hvor det ikke kan foreligge full sikkerhet.	"
804. I hvert fall illustrerer dette hvor vanskelig spørsmålet om nasjonal holdning var,	Kombinasjonen tyskerarbeid/aktiv motstand illustrerer at bildet var langt mer enn svart/hvitt.	At de ansatte i flere virksomheter drev hva som kan kalles 'tyskerarbeid' i arbeidstida og illegalt motstandsarbeid på fritida, illustrerer det sammensatte bildet.	" LR 17 SVART-HVITT MISVISENDE
805. og hvor uklar overgangen kunne være fra det akseptable til det forræderske.	---	Grensen mellom akseptabel og forrædersk atferd blant flertallet under okkupasjonen var og er vanskelig å trekke.	LR11 UMULIG MORALSK GRENSE-LINJE
806. Utsatt for fordømmelse var de	De som aktivt søkte tyskerarbeid ble for-	Det er ikke vanskelig å forstå fordømmelsen	LR8 ANSTENDIG FLERTALLSTIL-

som aktivt søkte arbeid for tyskerne etter okkupasjonen.	dømt av flertallet.	av dem som for egen vinnings skyld tok tyskerarbeid.	PASNING
807. Men hva med hjemkomne hvalfangere og sjøfolk som tok tyskerarbeid for å leve?	---	Det er vanskeligere å fordømme dem som tok tyskerarbeid for å leve.	"
808. Årsmøtet i Sjømannsforbundet i Sandefjord uttalte at de ikke hadde opptrådt unasjonalt.	Det ellers så militant antinazistiske Sjømannsforbundet frikjente hjemvendte sjøfolk som hadde vært nødt til å ta tyskerarbeid.	Også sjømennes organisasjon viste forståelse for dem som tok tyskerarbeid for å leve.	"
809. {Sandefjords Blad 25.7.1945.}/	---		E1 KILDER
810. Og hva med de som hadde bygd brakker og anlegg for tyskerne	---	Isolert er det kanskje ikke vanskelig å forstå fordømmelsen av og dommene mot dem som for egen vinnings skyld bygde for tyskerne.	LR9 UANSTENDIG MINDRETALLSTILPASNING
811. og som ble utskjelt og dømt etter krigen?	De som aktivt hadde bygd for tyskerne «ble utskjelt og dømt etter krigen.»	"	"
812. Hadde de gjort seg fortjent til annen behandling enn en Anders Jahre,	Det er ikke gitt at de som ble dømt for å ha bygget anlegg for tyskerne hadde gjort noe større forbrytelse enn Anders Jahre.	En sammenlikning mellom forbrytelsene til dem som for egen vinnings skyld bygde for tyskerne og Jahres handling tilsier ikke nødvendigvis at den siste ble frikjent.	LR10 JAHRE UANSTENDIG
813. som hadde utlevert skipet "Jaspis" til tyskerne	---	En sammenlikning mellom forbrytelsene til dem som for egen vinnings skyld bygde for tyskerne og Jahres salg av et skip til tyskerne tilsier ikke nødvendigvis at den siste ble frikjent.	"
814. og skaffet sitt selskap solid fortjeneste på dette?	---	"	"
815. Selv hevdet Jahre at han ga ordren om å overlevere "Jaspis",	---	Jahre forsøkte seg på et forsvar for sitt salg av skip til tyskerne.	"
816. som da var internert i Casablan-	---	"	"

ca,			
817. etter sterkt press fra tyskerne.	---	"	"
818. Men egentlig hadde han ingen rett til å overlate skipet til noen som helst;	Jahre handlet i strid med legitim norsk rett da han solgte et skip til tyskerne.	Jahres forsvar for salget (utleveringen med fortjeneste) av skipet til tyskerne holder ikke.	"
819. det var overtatt av den lovlige norske regjeringen gjennom Nortraship.	Etter legitim norsk rett, tilhørte Jahres skip Nortraship.	"	"
820. Det "må ansees på det rene at Jahres forhold er straffbart objektivt sett,"	---	At Jahres handling var straffbart, ble erkjent av myndighetene etter krigen. Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkemåte nærmere.	"
821. mente en i Handelsdepartementet etter krigen.	Sentrale norske myndigheter visste at Jahre hadde utført en straffbar handling gjennom å selge sitt skip til tyskerne.	"	"
822. Men ingen hadde "særlig lyst til å si noe som kan skade Jahre".	Jahre ble aldri tiltalt fordi ingen ville skade ham.	Myndighetene våget ikke å tiltale Jahre. Kong Salomo gikk fri. Jørgen Hattemaker ble dømt.	"
823. Siktelsen mot Anders Jahre for denne og andre disposisjoner ble trukket tilbake.	Jahre ble kun siktet, ikke tiltalt, fordi ingen ville skade ham. Jahre var også siktet for andre forhold enn Jaspis-utleveringen.	" Jahre var også siktet for andre forhold enn skips-salget (utleveringen).	"
824. {Etter Jacobsen 1982, sitert fra s. 42.	Leseren kan selv kontrollere.	---	E5 ELSKHENV
825. Jf. Christopher- sen 1989, s. 74-75, Hjeltnes 1995, s. 336 og 384-385.}/	Leseren kan selv kontrollere.	---	"
826. Men da var forholdene i Sandefjord vendt tilbake til det normale:	At Anders Jahre gikk fri, har sammenheng med at han igjen var tilbake i sin gamle sentrale rolle i Sandefjord etter krigen.	Da myndighetene trakk siktelsen mot Jahre, var han tilbake som hvalfangstkonge i DISTRIKTET.	LR5 DET MESTE SOM FØR LR10 JAHRE UANSTENDIG
827. Hvalfangsten var hovednæringen,	---	"	" (begge)

828. og Anders Jahre var kongen.	---	"	"
829. Den nye tid var begynt,	Fra flertallets side fortonte det seg nå slik at selve den nye tid var begynt.	Etter frigjøringsrusen begynte gjenreisningsbegeistringen i fangstbyen.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
830. som sto der som en skinnende utfordring da fangstbyen feiret freden: //	---	"	"
831. "Nu begynner kampen for alvor,	---	"	"
		Vi bringer et sitat for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
832. det kolossale gjenreisningsarbeide, ...	---	Vi går videre i sitatet for å komme fortidens mennesker og tenkematte nærmere.	LHM1 ARKIVSMAKEBIT
		Etter frigjøringsrusen begynte gjenreisningsbegeistringen i fangstbyen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
833. det byggende og tryggende virke i daglig slit,	---	" (begge topoi)	" (begge)
834. styrkelsen av de åndelige verdier som krigen ikke har kunnet knekke	---	" (begge topoi)	"
835. alt dette skal nu ta sin begynnelse."	---	" (begge topoi)	"
836. {Sandefjords Presse 9.5.1945.}	Jeg bedriver vitenskap gjennom solide kildestudier.	---	E1 KILDER
837. Av de tre avisene i Sandefjord kom "Vestfold Fremtid" (Arbeiderpartiet) omgående i okkupasjonsmaktens søkelys.	Vi har lest at Sandefjords Blad og Vestfold ble tvangssammenslått til Sandefjord presse kort etter okkupasjonen. Den tredje, AP-avisen Vestfold Fremtid, gikk det annerledes med, den ble sett på som en fare av okkupantene.	I BYEN ble Arbeiderpartiets avis tidlig sett på som en fare for okkupantene.	LK4 HOLDNINGSKAMP
838. Redaktør Sverre Hjertholm ble arrestert allerede 4. juni 1940	Redaktøren ble arrestert mindre enn én måned etter 9. april.	"	LHT1 KRONOLOGI LK4 HOLDNINGSKAMP

			LK6 ANTIDEMOKRATISK NS
839. og avisen fikk fire ukers trykkeforbud.	---	I BYEN ble Arbeiderpartiets avis stanset av okkupantene.	LK4 HOLDNINGSKAMP LK6 ANTIDEMOKRATISK NS
840. Senere ble avisen stanset	---	"	LK6 ANTIDEMOKRATISK NS
841. og kom først ut igjen 22. mai 1945.	---	"	LHT1 KRONOLOGI
842. "Som følge av papirrasjoneringen" bestemte Kultur og Folkeopplysningsdepartementet ved pressedirektoratet at Sandefjords Blad (Høyre) og Vestfold (Vestre) fra 1. september 1940 skulle slås sammen til en avis	Myndighetenes påskudd for å slå sammen de to øvrige avisene til Sandefjords Presse var papirrasjoneringen!	Okkupantene brukte papirrasjonering som påskudd for å slå sammen BYENs Høyre- og venstreaviser.	LHT1 KRONOLOGI LK6 ANTIDEMOKRATISK NS
843. med navnet Sandefjords Presse.	---	Okkupantene bestemte navnet til BYENs fellesavis.	"
844. Etter krigen, 9. mai 1945, ble det besluttet at Sandefjords Presse skulle være fellesavis for alle de tre partiene.	Allerede dagen etter frigjøringen ble det besluttet å la Sandefjords Presse fortsette en tid som fellesavis for H,V og AP.	BYENs fellesavis beholdt navnet, og inkluderte også Arbeiderpartiets avis de første ti dagene etter okkupasjonens opphør.	LHT1 KRONOLOGI P7 HERLIG FRIGJØRING!
845. Siste nummer utkom pinseften 19. mai 1945.	Sandefjords Presse ble splittet opp igjen elleve dager etter frigjøringen.	"	LHT1 KRONOLOGI LR5 DET MESTE SOM FØR
846. Tyskere og nazister hadde større samlinger under krigen i festsalen på Hotel Atlantic,	Vi skal ikke gå av veien for å bruke den gamle betegnelsen 'nazister' om NS-ere.	NS-erne var nazister og forrædere.	P3 MEDLØPERE!
847. her under slagordet "Med hirden til kamp og seir."	---	NS fraterniserte med tyskerne. Hirden var et redskap for NS og okkupantene.	LK1 MEDLØPERNE LK8 PROVOKATIV HIRD
848. Trafikkulykker var ikke til å unngå,	---	Hverdagsulykker foregikk selvsagt også under okkupasjonen.	LR5 DET MESTE SOM FØR
849. selv med den reduserte hastigheten som generatordrift	---	Det var mange artige nødløsninger man måtte leve med under	PHL3 LITT NOSTALGI

<i>ga.</i>		krigen.	
<i>850. Den 11. juni 1945 kom de alliertes øverstkommanderende i Norge general Thorne til Sandefjord</i>	---	Et tilbakeblikk på frigjøringsdagene berettiger litt <i>Filmavisstil</i> . Norges virkelige allierte var selvsagt de allierte styrkene.	LHT1 KRONOLOGI P7 HERLIG FRIGJØRING!
<i>851. for sammen med sine stabsoffiserer å ha møte med Hjemmestyrkenes distriktsledelse for Vestfold.</i>	--	" (begge topoi)	P7 HERLIG FRIGJØRING!
<i>852. Den kilt-kledte offiseren vakte berettiget oppsikt,</i>	Det var som seg hør og bør da en kilt-kledt offiser vakte oppsikt i Sandefjords gater i 1945.	Et tilbakeblikk på frigjøringsdagene berettiger litt <i>Filmavisstil</i> .	P6 DIKTATUR!
<i>853. og mange var møtt fram utenfor Hotel Atlantic.</i>	---	"	"
<i>854. 10. mai 1945 kom de første løslatte Grinifangene til Sandefjord</i>	---	Lokalhistorien behøver ikke være så nøytral at den tegner gråfarge over frigjøringsrusen i mai 45, den må gjerne føre den samme retorikken et stykke på vei.	LHT1 KRONOLOGI P7 HERLIG FRIGJØRING!
<i>855. og ble mottatt av en stor folkemengde på torget.</i>	---	"	"
<i>856. Ungdomskorpset og Sangforeningen deltok.</i>	---	"	"
<i>857. Ordfører Per Gulliksen talte,</i>	Den lovlig valgte ordfører fra før krigen var igjen på plass 10. mai 45.	Den legitime ordfører i BYEN talte til de hjemvendte Grinifangene to dager etter okkupasjonens opphør.	"
<i>858. og samtlige hjemvendte ble overrakt blomster.</i>	---	Lokalhistorien behøver ikke være så nøytral at den tegner gråfarge over frigjøringsrusen i mai 45, den må gjerne føre den samme retorikken et stykke på vei. Mai- og junidagene 1945 var en gledens tid i landet vårt.	"

859. <i>Mens regn- og gråvær satte sitt preg på feiringen av 17. mai 1945</i>	I tillegg til den triste stemningen pga de mange falne som avisen refererte fra 17.5.45, kom altså dårlig vær.	Dårlig vær dempet stemningen i BYEN 17. mai 1945.	"
860. <i>skinte sola på byens 100-års dag 23. juni.</i>	---	Ved byjubileet i juni 1945 skinte sola. Mai- og junidagene 1945 var en gledens tid i landet vårt.	"
			LHL3 LITT NOSTALGI
861. <i>Det var en glede å kunne svinge det norske flagget igjen,</i>	For flertallet var det en stor glede å kunne svinge det norske flagget.	Mai- og junidagene 1945 var en gledens tid i landet vårt.	"
862. <i>og oppslutningen om begge dagene var stor.</i>	---	"	"
863. <i>Pyntet til fest feiret byen hundreårsdagen 23. juni 1945.</i>	---	Mai- og junidagene 1945 var en gledens tid i byen vår.	LHT1 KRONOLOGI
			P7 HERLIG FRIGJØRING!
864. <i>Med klingende spill kommer Ungdomskorpset nedover jernbanealleen.</i>	---	"	"
865. <i>Etter fem tunge krigsår ble sommeren 1945 spesiell.</i>	Krigsårene var tunge for alle, og sommeren 1945 ble følgelig spesiell for alle.	Krigsårene var tunge for alle, og sommeren 1945 ble følgelig spesiell for alle.	P5 KRIGEN KOSTET!
866. <i>Gjenvunnet frihet ble feiret i glede,</i>	Flertallet feiret gleden over å ha vunnet friheten tilbake.	Det var enorm allmenn glede over frigjøringen og friheten.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
867. <i>men det var en feiring med innslag av vemod og savn.</i>	Midt i flertallets glede var det vemod og savn.	Frigjøringsbegeistringen var dempet av vemod og savn.	P5 KRIGEN KOSTET!
868. <i>Mange i Sandefjord og Sandar hadde mistet en slektning eller kjær venn.</i>	---	Krigen hadde kostet mange menneskeliv i DISTRIKTET.	"
869. <i>Musikk og sang var markerte innslag i byjubileet 1945,</i>	---	Mai- og junidagene 1945 var en gledens tid i byen vår.	P7 HERLIG FRIGJØRING!
870. <i>som her fra en oppbygd scene nederst på Torget.</i>	---	"	"

871. <i>Regnværet 17. mai 1945 satte ingen demper på feiringen av nasjonaldagen.</i>	a) Feiringen av 17. mai 1945 ble like omfattende som den ville vært uten regnvær. Det var andre ting som dempet stemningen, slik lokalavisen refereres for i teksten.	Dårlig vær dempet ikke stemningen i BYEN 17. mai 1945.	"
	b) 17. mai 1945 ble feiret i udelt glede, helt uavhengig av regnværet.		LHL3 LITT NOSTALGI